

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

”EI TARVII PEITELLÄ TILANNETTA JA KIILLOTTAA PINTAA”

Varhainen tuki päiväkodeissa tamperelaisten vanhem-
pien kokemana

Niina Niemelä

Tuuli Pietilä

Opinnäytetyö
Toukokuu 2017
Sosiaalialan koulutusohjelma
Varhaiskasvatus ja päivähoito

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Varhaiskasvatus ja päivähoido

NIEMELÄ NIINA & PIETILÄ TUULI:

”Ei tarvii peitellä tilannetta ja kiillottaa pintaa”

Varhainen tuki päiväkodeissa tamperelaisten vanhempien kokemana

Opinnäytetyö 68 sivua, joista liitteitä 7 sivua

Toukokuu 2017

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää vanhempien kokemuksia varhaisen tuen toteutumisesta Tampereen päivähoidossa. Tavoitteena oli myös kartoittaa, mikä on vanhempien näkökulmasta päiväkodin rooli perheiden tukemisessa. Pyrkimyksenä oli vanhempien näkökulman näkyväksi tuomisen kautta löytää kehittämiskohteita päivähoidon rooliin ehkäisevässä lastensuojelussa.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena kyselytutkimuksena ja aineisto kerättiin kahtena erillisenä ajanjaksona syksyllä 2016. Kyselyn kohderyhmänä olivat tamperelaisten päiväkotilasten vanhemmat. Kyselykutsut toimitettiin vanhemmille päiväkotien kautta ja kyselyyn osallistui vanhempia 12:sta päiväkodista. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin e-lomakekyselyä ja opinnäytetyön aineisto koostuu 70:stä vastauksesta. Aineisto analysoitiin vastauksia teemoittelemalla aineistolähtöistä sisällönanalyysia hyödyntäen.

Vanhemmilla oli pääosin myönteisiä kokemuksia varhaisen tuen toteutumisesta päiväkodissa ja he kokivat päiväkodin toimivan heidän kumppaninaan lasten kasvatuksessa. Vanhempien oli mahdollista kysyä neuvoa päiväkodin työntekijöiltä ja keskustella heidän kanssaan avoimesti lapsen vaikuttavista asioista. Kasvatuskumppanuuden lisäksi myös asiakaslähtöisyys ja huolen puheeksiotto toteutuivat päiväkodeissa varsin hyvin, mutta näihin liittyi myös erilaisia haasteita.

Päiväkodin tärkeimpinä tehtävinä pidettiin vanhempien työssäkäynnin tai opiskelun mahdollistamista ja ikätovereiden seuran tarjoamista lapsille. Päiväkodin keskeisiä tehtäviä olivat myös virikkeellisen varhaiskasvatuksen tarjoaminen sekä vanhempien jakamisen ja kasvatustyön tukeminen. Avoin tiedotus oli tärkeää, mutta henkilökohtaisempia asioita ei kuitenkaan haluttu jakaa päiväkodin työntekijöiden kanssa. Toimivan vuorovaikutuksen lisäksi varhaista tukea edisti myös työntekijän ammatillisuus, ymmärtävyisyys ja luotettavuus.

Kuulluksi tulemisen tunne oli vanhemmille tärkeää. Kuulluksi tuleminen ei kuitenkaan ollut tae asioihin puuttumiselle ja toimintatapojen muutokselle. Tärkein ja myös muihin ongelmiin johtava haaste varhaisen tuen toteutumisessa oli päiväkodin työntekijöiden kiire. Vanhemmat kaipasivatkin lisää rauhallisia keskusteluhetkiä työntekijöiden kanssa.

Asiasanat: päivähoido, varhainen tuki, varhainen puuttuminen, ehkäisevä lastensuojelu

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

NIEMELÄ NIINA & PIETILÄ TUULI:

”There’s no need to cover up things or pretend anything”

Early support as experienced by parents of day care children in Tampere

Bachelor's thesis 68 pages, appendices 7 pages

May 2017

This thesis discusses early support in day care and how parents have experienced it in their daily communications with the day care employees. The goal was to investigate the parents' views on the role of day care to supporting families. Another aim of this thesis was to find out how to develop early support system in day care through the parents' experiences.

The thesis was carried out as a qualitative e-survey for the parents of day care children in Tampere. A total of 70 answers were received in the course of the study from 12 different kindergartens. The open-ended questions were coded and analyzed by utilizing data-based content analysis.

The parents had mainly positive experiences from early support. They felt that the day care acts as their partner in raising their children. Making employment possible for both of the parents and providing new social contacts for the child were considered to be the most important tasks of day care.

The parents thought that open communication between them and the day care employees was important. When it came to opening up about challenges to the employee, parents felt that it was important for the employee to be reliable, professional and understanding. However, they also thought that the day care was not the right place to discuss more personal matters. This emphasizes the importance of having a personal support system for peer support.

It was important for the parents that the day care employee was listening to them and their concerns. Nevertheless, being heard was not a guarantee that the parents' concerns would be taken into account in practice. The parents also thought that it was sometimes difficult to bring up their issues at the day care since the employees were often busy. Parents also usually did not want to discuss more personal matters in front of other parents. Consequently, picking up children from day care is often too hectic a moment to discuss the challenges faced by the family. Many of the parents hoped to have more opportunities for undisturbed conversations with the day care employees.

Key words: day care, early support, early intervention, preventive child welfare

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	PERHEEN JA VANHEMMUUDEN VARHAINEN TUKEMINEN.....	7
2.1	Ehkäisevä lastensuojelu perheiden tukena.....	7
2.2	Varhainen tuki osana ehkäisevää lastensuojelua	10
2.3	Varhaisen tuen toteutumisen edellytykset päiväkodissa.....	11
2.3.1	Asiakaslähtöisyys	12
2.3.2	Kasvatuskumppanuus.....	14
2.3.3	Huolen puheeksiotto päiväkodissa.....	15
3	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	18
3.1	Tutkimustehtävä ja -kysymykset	18
3.2	Kysely tutkimusmenetelmänä.....	19
3.3	Kyselyn suunnittelu ja toteutus.....	21
3.4	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi	25
4	VANHEMPIEN KOKEMUKSIA VARHAISESTA TUESTA PÄIVÄKODISSA	28
4.1	Vastaajien taustatiedot	28
4.2	Varhaisen tuen toteutuminen tamperelaisten vanhempien kokemana.....	29
4.2.1	Yhteistyön sujuminen päiväkodissa.....	30
4.2.2	Vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden keskustelunaiheet.....	32
4.2.3	Milloin vanhemmat keskustelevat päiväkodin työntekijöiden kanssa?.....	35
4.3	Päiväkodin rooli ja tehtävät vanhempien näkökulmasta.....	37
4.3.1	Päivähoidon merkitys vanhemmille.....	37
4.3.2	Päiväkodin ja vanhempien välinen tiedonvaihto.....	39
5	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	44
5.1	Päiväkoti varhaisen tuen toteuttamisen paikkana	44
5.2	Varhaisen tuen toteutumista edistävät ja vaikeuttavat tekijät.....	46
6	POHDINTA.....	50
6.1	Eettisyys ja luotettavuus	50
6.2	Opinnäytetyön vaikutus ja jatkotutkimusehdotukset.....	55
	LÄHTEET.....	59
	LIITTEET	62
	Liite 1. Kyselylomake.	62
	Liite 2. Saatekirje vanhemmille.....	67
	Liite 3. Saatekirje yhteistyöpäiväkodeille.	68

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kuvailla ja kartoittaa vanhempien kokemuksia varhaisen tuen toteutumisesta Tampereen päivähoidossa. Työn tavoitteena on vanhempien näkökulman näkyväksi tuomisen kautta löytää kehittämiskohteita päivähoidon rooliin varhaisen tuen toteuttajana. Idea työmme näkökulmaan nousi opinnäytetyöstä “Ehkäisevä lastensuojelu päivähoidossa” (Lehtosaari & Vimpari, 2012).

Tuossa opinnäytetyössä oli haastateltu työntekijöitä ehkäisevän lastensuojelun toteutumisesta päiväkodissa. Opinnäytetyön lopussa jatkotutkimusehdotuksena tuli esille asiakkaan näkökulman selvittäminen. Myös opinnäytetyö “Kasvatuskumppanuus vanhemmuuden varhaisena tukena päivähoidossa” (Kankkunen, 2015) käsittelee aihetta työntekijän näkökulmasta. Päädyimme valitsemaan varhaiseen tukeen asiakkaan näkökulman, koska työntekijän näkökulmaa on kartoitettu kattavammin jo aiemmissa töissä.

Oman opinnäytetyömme taustalla on kaksi vuosien 2016–17 lakimuutosta. Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa subjektiivista päivähoito-oikeutta oltiin rajaamassa ja samalla päivähoidon rooli ehkäisevässä lastensuojelussa oli korostumassa entisestään. Opinnäytetyöprosessin alussa pohdimme, ovatko näiden kahden lakimuutoksen tavoitteet keskenään ristiriidassa. Päivähoidossa lapsen tilannetta pystytään havainnoimaan ja mahdollisiin ongelmiin puuttumaan ennen niiden pahenemista, sillä päivähoidon työntekijät ovat usein tekemisissä yksittäisen lapsen ja tämän perheen kanssa lähes päivittäin.

Subjektiivista päivähoito-oikeutta rajoitettaessa osa perheistä voi jäädä tämän tukimuodon ulkopuolelle ja ongelmiin puuttuminen saattaa viivästyä. Tällöin lapsiperheillä ei kenties enää ole sellaista tahoja, joka seuraisi säännöllisesti heidän tilannettaan ja kykenisi ottamaan havaitut ongelmat puheeksi jo varhaisessa vaiheessa. Subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen siis mielestämme heikentää ehkäisevän lastensuojelun toteutumista päivähoidossa.

Tampereella subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen ei toteutunut ainakaan vielä vuosina 2016–2017, mutta rajaamisen uhka herätti runsaasti keskustelua päivähoidon ammattilaisten ja lasten vanhempien keskuudessa. Tämän myötä halusimme opinnäytetyössämme selvittää, mikä on päiväkodin asema ehkäisevässä lastensuojelussa ja millai-

seksi vanhemmat kokevat päivähoiton roolin perheensä tukemisessa. Tavoitteena oli siis kartoittaa varhaisen tuen toteuttamista päiväkodeissa tilanteessa, jossa päivähoitoa koskevat uudistukset eivät vielä konkreettisesti näkyneet tamperelaisten perheiden arjessa.

Opinnäytetyön kohdejoukkona ovat tamperelaiset alle kouluikäisen lasten vanhemmat, joiden lapsi on päivähoitossa. Tampereen päivähoitojärjestelmään kuuluvat kunnalliset sekä yksityiset päiväkodit, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatus, kuten kerhot ja perhekahvilat (Tampereen kaupungin päivähoito). Näistä varhaiskasvatuksen muodoista valittiin tähän opinnäytetyöhön tarkastelun kohteeksi tamperelaiset kunnalliset ja yksityiset päiväkodit.

Yhteistyöpäiväkotien valintaan ja niiden määrään vaikutti opinnäytetyön tekovaiheessa loppuvuodesta 2016 tapahtunut Tampereen päiväkotialueiden uudistus. Sen myötä kaupungin julkiset päiväkodit jaettiin kolmen päivähoiton palvelualueen sijasta viiteen alueeseen, jotka ovat etelä, kaakko, kantakaupunki, koillinen ja länsi (Tampereen kaupungin päivähoito). Päiväkotilasten vanhempia osallistui kyselyyn kaikilta viideltä päivähoiton palvelualueelta.

Opinnäytetyö toteutettiin empiirisen osion osalta kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimuksen yhdistelmänä. Tutkimusotteemme oli pääsääntöisesti kvalitatiivinen eli laadullinen. Opinnäytetyön aineistona toimivat vanhemmilta saadut 70 kyselyvastausta. Vanhempien kirjalliset vastaukset analysoitiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä hyödyntäen. Empiirisen osion teoreettisena viitekehystenä toimivat ehkäisevä lastensuojelu sekä varhainen tuki ja sen toteutumisen edellytykset päiväkodissa.

2 PERHEEN JA VANHEMMUUDEN VARHAINEN TUKEMINEN

Luvussa kaksi käsitellään ensimmäiseksi alaluvussa 2.1 ehkäisevän lastensuojelun roolia perheiden tukemisessa. Seuraavana alaluvussa 2.2 pohditaan varhaisen tuen asemaa osana ehkäisevää lastensuojelua ja varhaisen tuen merkitystä. Lopuksi esitellään päiväkodissa toteutettavan varhaisen tuen edellytyksiä alaluvussa 2.3. Varhaisen tuen edellytyksistä perehdytään laajemmin asiakaslähtöisyyteen, kasvatuskumppanuuteen ja huolen puheeksiottoon omissa alaluvuissaan.

2.1 Ehkäisevä lastensuojelu perheiden tukena

Vuosina 2016–17 tapahtuneen sosiaalihuoltolain (1301/2014) uudistuksen myötä pyrittiin vahvistamaan peruspalveluja, vähentämään korjaavien toimenpiteiden tarvetta ja parantamaan asiakkaiden yhdenvertaisuutta. Sosiaalihuoltolaissa määritellään ne tuen tarpeet, joiden perusteella sosiaalipalveluja ja sosiaalihuoltoa järjestetään. Asiakkailta on oikeus palveluihin, joilla turvataan välttämätön huolenpito ja toimeentulo sekä terveys ja kehitys. (Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Hankesuunnitelman luonnos 2016.)

Sosiaalihuoltolain uudistuksessa painopistettä siirrettiin ehkäisevien matalan kynnyksen palveluiden tarjoamiseen, jotta asiakkaat pääsisivät palvelujen piiriin varhaisessa vaiheessa ennen ongelmien kärjistymistä (Jaakkola n.d.). Tavoitteena on mahdollisimman tehokas lyhytaikainen tuki ja asiakkaan tarpeita vastaava pitkäaikainen tuki sitä tarvitseville (Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Hankesuunnitelman luonnos 2016). Tämä painopisteen muutos näkyy lastensuojelun lisäksi myös muissa lapsiperheiden palveluissa.

Lastensuojelun kolme perustehtävää ovat lasten kasvuoloihin vaikuttaminen, vanhempien tukeminen ja lasten suojeleminen (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja 2016). Lastensuojelulaissa lastensuojelun keskeiseksi periaatteeksi määritellään lapsen suotuisan kehityksen ja hyvinvoinnin edistäminen. Lisäksi lastensuojelun on tuettava vanhempia tai muita lapsesta vastuussa olevia henkilöitä heidän kasvatustehtävässään, pyrittävä ehkäisemään ongelmia ja puututtava riittävän varhain havaittuihin

ongelmiin. Lapsen edun tulee olla ensisijainen huomioitava tekijä lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelutoimia toteutettaessa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 4 §.)

Lastensuojelu jaetaan ehkäisevään lastensuojeluun sekä lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun. Lastensuojelun ehkäisevä työ on periaate, jolla lapsille pyritään takaamaan hyvän lapsuuden edellytykset. (Törrönen & Vornanen 2004, 175, 159.) Kunta järjestää ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana, mutta hyötyisi kunnan tarjoamasta tuesta. Ehkäisevän lastensuojelun tavoitteiksi voidaan nähdä hyvien edellytysten antaminen lapsuuteen ja lasten hyvinvoinnin lisääminen. Nämä tavoitteet voidaan saavuttaa välillisesti perhettä tukemalla. (Törrönen & Vornanen 2004, 162, 184.) Ehkäisevää lastensuojelua on sellainen tuki, jota annetaan kunnan peruspalveluissa, kuten päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa (Lastensuojelulaki 417/2007, 3 a §).

Kuten tämän luvun ensimmäisessä kappaleessa kerrottiin, sosiaalihuoltolain uudistus muutti kunnan tarjoamien peruspalvelujen roolia. Peruspalveluiden rooli ehkäisevässä lastensuojelussa on vahvistunut ja sen myötä päiväkodin asema on varhaisen tuen tarjoajana entistä merkittävämpi. Päiväkodissa ja muissa peruspalveluissa annettava tuki voi edesauttaa sitä, ettei perheen tilanteen ratkaisemiseksi tarvita lastensuojelun asiakkuutta, perheen saadessa tarvitsemansa avun ehkäisevän lastensuojelun piiristä. Lapselle voidaan esimerkiksi tarjota päivähoitopaikkaa lastensuojelun ennaltaehkäisevänä tukitoimena, jos lapsi ei ole jo ennestään päivähoidon piirissä. Usein pelkkä lapsen päivähoitossa olo voi toimia riittävänä tukitoimena perheelle. Tässä opinnäytetyössä keskitytään nimenomaan ehkäisevän lastensuojelun toteuttamiseen päiväkodissa.

Päivähoitopaikan tarjoaminen ja muut varhaisen tukemisen keinot tarjoavat hyvän mahdollisuuden vaikuttaa perheen tilanteeseen kevyemmän tuen avulla ilman intensiivisten korjaavien palveluiden käyttöönottoa. Varhaisen huolen tunnistamisen ja siihen puuttumisen tulisikin olla keskeisessä roolissa perheiden tukemisessa, jotta välttyttäisiin raskeammilta tukitoimilta. Myös vanhempien esille tuomat lievät huolet tulee ottaa vakavasti, sillä useiden lievien huolten kasautuminen voi olla perheelle jopa ongelmallisempaa kuin yhden isomman vaikeuden kohtaaminen. (Halme & Perälä 2014, 216.) Vanhempien jaksamiseen ja sitä kautta perheiden hyvinvointiin voivat vaikuttaa esimerkiksi lapsiperheen kiireinen arki, taloudelliset vaikeudet tai parisuhteen ongelmat. Perheitä

saattaa osaltaan kuormittaa myös subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajoittaminen ja muut lapsiperheiden asemaa heikentävät poliittiset linjaukset.

Perheiden näkökulmasta tuen piiriin löytämisessä haasteellista voi olla kuormittavan elämäntilanteen ja omien vähäisten voimavarojen lisäksi myös palvelujen hajanaisuus (Salmi et al. 2012, 3). Huolten kasautuessa perheen voimavarat saattavat heikentyä ja perheen vaikea tilanne voi osaltaan vaikuttaa negatiivisesti vanhempien kokemukseen perheen tarvitsemien palvelujen saatavuudesta (Perälä et al. 2014, 234). Tällöin vanhempien voi olla vaikea hahmottaa, mistä palvelusta apua tulisi ryhtyä etsimään ja tämän seurauksena kynnyks palveluihin hakeutumiselle saattaa nousta korkeammaksi.

Itsenäinen palveluihin hakeutuminen voi olla vaikeaa. Siksi olisi hyvä, jos perheellä jo käytössä olevassa palvelussa pystyttäisiin tarvittaessa auttamaan perhettä löytämään muiden palveluiden piiriin. Esimerkiksi tuttu päiväkodin työntekijä voi olla apuna tarvittavien palveluiden selvittämisessä ja niihin hakeutumisessa. Joskus jo pelkkä perheen tilanteesta mietittyvän asian jakaminen työntekijän kanssa voi helpottaa oloa. Tällöin vanhempien ei tarvitse yrittää salailia perheen tilannetta esimerkiksi päivittäisessä vuorovaikutuksessa päiväkodin työntekijöiden kanssa. Tämä avoimuus voi myös lisätä perheen ja päiväkodin välisen yhteistyön toimivuutta tehden kasvatuskumppanuudesta mahdollista ja edistäen sitä kautta lapsen edun toteutumista.

Paras tilanne perheen kannalta olisi se, että päiväkodin henkilöstö voisi tarvittaessa ohjata heidät suoraan eteenpäin sopivaan palveluun. Näin voi toimia tilanteessa, jossa päiväkodissa tulee ilmi työntekijöiden varsinaisiin työtehtäviin kuulumaton tai heidän ammattitaitonsa ylittävä avuntarve. Vanhemmat eivät kuitenkaan välttämättä koe voivansa ottaa kaikkia huolia puheeksi esimerkiksi päiväkodin tai muun lapsiperheiden palvelun työntekijän kanssa. Työntekijä ei puolestaan ehkä osaa tarttua asiakkaan ilmaisemaan huoleen tai kykene ottamaan itse puheeksi havaitsemiaan ongelmia perheen tilanteessa.

Haasteena eteenpäin ohjauksessa saattaa olla myös vähäinen yhteistyö muiden palveluiden kanssa tai se, ettei työntekijä tunne palveluja riittävän laajasti. Työntekijästä voi myös olla vaikeaa puuttua sellaisiin perheen asioihin, joiden hän ei koe liittyvän suoraan omaan työhönsä. Ensisijaisesti lapsen kanssa työskentelevällä työntekijällä ei välttämättä ole riittävää varmuutta puuttua laajemmin kyseisen perheen ja vanhempien toimintaan.

2.2 Varhainen tuki osana ehkäisevää lastensuojelua

Varhainen tuki voidaan ymmärtää kahdella tavalla. Toisaalta termiä voidaan käyttää viitattaessa varhaisessa vaiheessa tehtyyn puuttumiseen, toisaalta taas lapsen ensimmäisinä ikävuosina annettuun tukeen. Tässä opinnäytetyössä varhaisella tuella tarkoitetaan toimintaa, jolla lapsen ja perheen ongelmiin pyritään puuttumaan mahdollisimman pian niiden tunnistamisen ja huolen heräämisen jälkeen.

Varhainen tuki on keskeinen työväline ehkäisevässä lastensuojelussa. Varhaisen tuen keskeinen tavoite on lapsen hyvinvointi ja tämä tavoite on mahdollista saavuttaa tuke-
malla perhettä ja vanhemmuutta oikea-aikaisella ja oikein kohdennetulla tuella. (Törrö-
nen & Vornanen 2004, 175, 159.) Varhaisen tukemisen keinoja käytetään silloin, kun ei
ole vielä tarvetta korjaavalle työlle (Tapola-Tuohikumpu 2005, 12–13). Varhaisella tuen
tarjoamisella voidaan siis mahdollisesti välttää vahvemmat lastensuojelulliset toimenpi-
teet (Törrönen & Vornanen 2004, 162, 184).

Varhaisen tukemisen rinnalla esiintyy usein myös varhaisen puuttumisen käsite. Varhai-
sessa puuttumisessa on toimittava mahdollisimman hienovaraisesti huolen vakavuusaste
huomioiden. Tällöin vältetään puuttumasta perheen sisäisiin asioihin enemmän kuin
kussakin tilanteessa on ehdottomasti tarpeellista. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
Lastensuojelun käsikirja. 2016.) Varhaisesta puuttumisesta voi seurata erilaisia tukitoi-
mia tai perheen tilanteeseen sopivan palvelun asiakkaaksi ohjautuminen. Varhainen
puuttuminen voidaankin määritellä toiminnaksi, joka johtaa varhaiseen tukemiseen.
(Varhainen tuki – Kohti hyviä käytäntöjä -opas 2007, 17.)

Huhtasen (2004, 188, 206) mukaan varhainen puuttuminen kuitenkin käsittää jo itses-
sään ongelmiin puuttumisen ja niiden ehkäisyn lisäksi myös ohjausta ja korjaavia toi-
menpiteitä. Määritelmästä riippumatta varhainen puuttuminen alkaa lapsen asioihin tart-
tumisella huolen puheeksiottamisen keinoin sen jälkeen, kun aikuisella on herännyt
huoli esimerkiksi lapsen hyvinvoinnista, kehityksestä tai kasvuolosuhteista. (Huhtanen
2004, 188, 206.)

Varhaisen tuen keskeinen tavoite on lapsen hyvinvointi ja tämä tavoite saavutetaan tu-
kemalla perhettä ja vanhemmuutta oikea-aikaisella ja oikein kohdennetulla tuella. Var-
haisen tuen toteutumisen kannalta olennaista on tuen rakentuminen asiakkaan tarpeiden

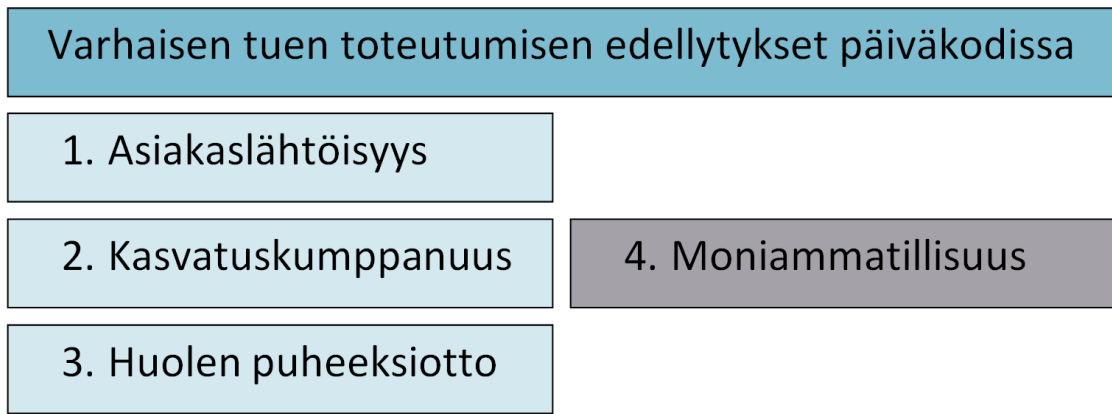
mukaan ja asiakasta kunnioittaen. Varhainen tuki konkretisoituukin työntekijän ja asiakkaan välisessä kohtaamisessa, jossa tavoitteena on asiakkaan kuuleminen ja huolen tunnistaminen ajoissa. Työntekijän tulee myös tiedostaa se, mitä varhainen tuki tarkoittaa hänen omassa työssään.

Päiväkodin työntekijän toimintana varhainen tuki on kohtaamista, huolen puheeksi ottamista ja perheen tukemista. Kohtaamisen perustaidot ovat tarpeen kaikessa tukemisessa ja huolen puheeksi ottaminen on olennainen osa varhaista puuttumista. (Varhainen tuki – Kohti hyviä käytäntöjä -opas 2007, 15–19.) Tarvittaessa asiakas tulee myös osata ohjata muiden, perhettä tukevien palveluiden piiriin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että työntekijän tulee olla tietoinen alueen eri palveluista ja saatavilla olevista tukimuodoista. Päiväkodin työntekijöiden tulisi siis olla tiiviisti yhteydessä muihin alueen keskeisiin palveluntarjoajiin. Päiväkodin henkilöstö voi edistää työssään varhaisen tuen toteutumista moniammatillisuuden ja yhteistyötahojen hyödyntämisen lisäksi myös muilla tavoilla, joita esitellään tarkemmin luvussa 2.3.

2.3 Varhaisen tuen toteutumisen edellytykset päiväkodissa

Varhaisen tukemisen keinot tarjoavat hyvän mahdollisuuden vaikuttaa perheen tilanteeseen kevyemmän tuen avulla ilman intensiivisten korjaavien palveluiden käyttöönottoa. Varhaisen huolen tunnistamisen ja siihen puuttumisen tulisikin olla keskeisessä roolissa perheiden tukemisessa, jotta raskaammilta tukitoimilta vältyttäisiin. (Halme & Perälä 2014, 216.) Lisäksi varhaisessa vaiheessa puuttuminen on taloudellisesti kannattavampaa kuin korjaavien toimenpiteiden toteuttaminen vasta ongelmien kärjistyttyä. Tutkimusnäytön mukaan lasten ja nuorten hyvinvointiin sijoittaminen varhaisessa vaiheessa onkin myös taloudellisesti tehokasta (Salmi et. al. 2012, 1).

Päiväkodissa on perinteisesti pyritty ongelmien ennaltaehkäisyyn ja tutkimukset ovat osoittaneet, että ennen kouluikää aloitettu tuki on vasta kouluiässä aloitettua tukea tehokkaampaa. Päiväkoti on sen vuoksi hyvin keskeinen varhaisen puuttumisen ja sitä kautta varhaisen tuen toimintaympäristö. (Huhtanen 2004, 189–190.) Päivähoito on myös tärkeä osa ehkäisevää lastensuojelua. Päivähoidon palvelut tavoittavat hyvin suuren osan alle kouluikäisistä lapsista, ja tästä johtuen päiväkodeissa on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa lapsen kehitykseen (Taskinen 2010, 40).

KUVIO 1. Varhaisen tuen toteutumisen edellytykset päiväkodissa.

Varhaisen tuen toteutumisen edellytyksinä (kuvio 1) voidaan pitää asiakslähtöisyyttä, kasvatuskumppanuutta ja huolen puheeksiottamista. Asiakslähtöisyyttä käsitellään luvussa 2.3.1, kasvatuskumppanuutta luvussa 2.3.2 ja huolen puheeksiottoa luvussa 2.3.3. Näiden lisäksi myös moniammatillinen työ nähdään usein yhtenä osana varhaisen tuen toteutumista päiväkodissa. Tässä opinnäytetyössä se on kuitenkin rajattu pois, koska moniammatillisuus liittyy lähinnä työntekijän näkökulmaan eikä työntekijöiden keskinäinen yhteistyö välttämättä näyttäyty suoraan asiakkaalle. Moniammatillisen yhteistyön sujuvuus voi kuitenkin näkyä asiakkaalle siinä, kuinka hyvin hän kokee tullessa ohjatuksi eteenpäin muihin palveluihin. Moniammatillinen yhteistyö voi tulla asiakkaalle näkyvämmäksi myös siirtymätilanteissa palvelusta toiseen, esimerkiksi päiväkodin ja koulun välisenä yhteistyönä lapsen siirryessä päivähoidosta kouluun.

2.3.1 Asiakslähtöisyys

Koska varhaisen tuen toteuttamiseen liittyy monia asiakslähtöisyyden periaatteita, asiakslähtöisyyttä voidaan pitää yhtenä sen toteutumisen edellytyksistä. Asiakslähtöisyyden sijaan voidaan puhua myös asiakaskeskeisyydestä ja usein näitä käsitteitä käytetään rinnakkain. Asiakaskeskeisyys-käsitettä käytetään esimerkiksi sosiaalihoitolain soveltamisoppaassa, joka nostaa asiakaskeskeisyyden yhdeksi keskeisimmistä vuoden 2014 sosiaalihoitolain (1301/2014) valmistelua linjanneista periaatteista. Oppaassa asiakaskeskeisyyden perusajatuksiksi nostetaan palvelujen järjestäminen asiakkaan yksilöllisistä tarpeista käsin ja asiakkaan osallistuminen hänen käytössään olevan palvelun suunnitteluun yhdessä palveluntarjoajan kanssa. (Sosiaalihoitolaki – Soveltamisopas. 2015, 5.) Asiakaskeskeisyydessä ja asiakslähtöisyydessä on siis monia yhteneväisyyk-

siä. Tässä opinnäytetyössä käytetään käsitettä asiakaslähtöisyys, koska se on asiakas-keskeisyyttä uudempi käsite.

Asiakaslähtöisyys mainitaan keskeisenä asiakkaan oikeuksia turvaavana periaatteena myös sosiaalihuollon asiakaslaissa (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000). Asiakaslähtöisessä ajattelutavassa tuen järjestämisen lähtökohtana tulisi olla asiakkaan tarpeet ja toiveet. Keskeistä on asiakkaan omien voimavarojen huomioiminen ja vahvistaminen. Asiakasta ei pidetä vain palveluiden vastaanottajana vaan hänen itsemääräämisoikeuttaan ja mielipiteitään kunnioitetaan yhteistyössä tapahtuvassa työskentelyssä. (Keronen, M. 2013.) Työntekijän tulisi myös varmistaa, että asiakas on tietoinen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan työskentelyn aikana. Pyydettyä asiakkaan suostumusta johonkin toimenpiteeseen asiakkaalle tulee myös kertoa, mitä suostumuksen antaminen käytännössä merkitsee ja mitä seurauksia sillä on. (Väestöliitto. Lakitietoa asiakastyötä tekeväälle n.d.) Päivähoidossa suostumuksen antaminen voi liittyä esimerkiksi erityislastentarhanopettajan konsultointiin lapsen tilanteesta.

Asiakkaalla tulisi siis olla osallisuuden periaatteeseen pohjautuva aito mahdollisuus vaikuttaa omaan asiaansa. Asiakkaan tulisi mahdollisuuksien mukaan olla työntekijän tasavertainen kumppani oman asiansa käsittelyssä. Asiakassuhteessa tämä yhdenvertaisuus vahvistaa asiakkaan ja työntekijän välistä luottamuksellisuutta ja avoimuutta. (Keronen, M. 2013.) On huomioitava, että päivähoidossa asiakkaana on lapsen lisäksi hänen koko perheensä. Kaikki osapuolet tulisi siis ottaa mukaan yhteistyöhön ja päiväkodin työntekijöiden on huolehdittava siitä, että jokaisen näkökulma tulee kuulluksi.

Käytännössä tämä asiakkaan osallisuus voi näkyä päiväkodin arjessa esimerkiksi siten, että lasten ehdotukset toiminnan suunnitteluun liittyen otetaan vastaan ja huomioidaan samaan tapaan kuin vanhempienkin toiveet. Lapsi voi myös olla vanhemman kanssa mukana vaikuttamassa esimerkiksi siihen, mihin ryhmään hän sijoittuu päiväkodissa tai millaisia ovat päiväkodin toimintaympäristö ja välineet. Toimivan yhteistyön tuloksena on päiväkodin työntekijöiden ja perheiden välinen kasvatuskumppanuus. Kasvatuskumppanuuden periaatteiden noudattaminen vahvistaa osaltaan vanhempien kokemusta osallisuudesta ja toimii pohjana aidolle yhteistyölle perheiden ja päivähoidon työntekijöiden välillä.

2.3.2 Kasvatuskumppanuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan ”vanhempien ja päiväkodin henkilöstön tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemisessa” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005). Kasvatuskumppanuutta on kuitenkin myös muu ammattilaisten ja vanhempien välinen yhteistyö, jonka yhtenä tavoitteena on edistää vanhempien osallisuuden kokemusta lapsiperheille suunnatuissa palveluissa. Tässä opinnäytetyössä kasvatuskumppanuudella viitataan nimenomaan päiväkodin ja hoitolasten perheiden väliseen kasvatuskumppanuuteen. Varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuus tarkoittaa käytännössä lapsen vanhempien ja päivähoidon henkilöstön välistä yhteistyötä lapsen tukemiseksi. Toimiva kasvatuskumppanuus sekä muu kodin ja päiväkodin välinen yhteistyö ovat tärkeitä onnistuneen varhaisen tuen kannalta.

Kodin ja päiväkodin välinen kasvatuskumppanuus on kirjattu varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden lisäksi myös Varhaiskasvatukseenlakiin (36/1973). Varhaiskasvatukseenlain mukaan varhaiskasvatuksen tehtävä on ”toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.” (Varhaiskasvatukseenlaki 36/1973, 2 a §.) Lapsen tarpeiden, etujen ja oikeuksien tulisi aina toimia varhaiskasvatuksen lähtökohdaksi (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005). Onnistunut kasvatuskumppanuus edistää lapsen edun toteutumista esimerkiksi mahdollisten ongelmien varhaisen havaitsemisen ja riittävien tukitoimien tarjoamisen myötä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen määritelmän mukaan kasvatuskumppanuuden erityinen tehtävä on auttaa tunnistamaan ajoissa lapsen mahdollinen tuen tarve ja toimia suojaavana tekijänä lapselle (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Kasvatuskumppanuus 2014). Lapsen vanhemmilla säilyy luonnollisesti oman lapsensa ensisijainen kasvatust vastuu ja heidän tulisi tuntea oma lapsensa parhaiten. Päivähoidon henkilöstö huolehtii yhteistyön edellytysten luomisesta sekä tasavertaisen kumppanuuden rakentumisesta ja jatkumisesta. Työntekijöiden tehtävänä on myös tuoda yhteistyöhön koulutuksensa ja kokemuksensa kautta saavutettu ammatillinen tieto. Lapsen tukemiseksi hyödynnetään siis sekä vanhempien että varhaiskasvatukseen ammattilaisten näkemystä ja tietoa lapsen tilanteesta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Kasvatuskumppanuus tulisi aloittaa hyvissä ajoin, jopa jo ennen kuin lapsi aloittaa päivähoiton. Kasvatuskumppanuuden rakentaminen päivähoitossa voidaan aloittaa esimerkiksi siten, että vanhempien kanssa keskustellaan lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyvistä asioista ennen ensimmäistä hoitopäivää. (Karikoski & Tiilikka 2012, 80, 85.) Päivähoiton aloittamisen jälkeen kasvatuskumppanuus näkyy arjessa kodin ja päiväkodin välisenä vuorovaikutuksena. Toimivan vuorovaikutuksen merkitys korostuu etenkin hankalien asioiden esille tuomisessa eli huolen puheeksi ottamisessa. (Koivula 2004, 81.)

2.3.3 Huolen puheeksiotto päiväkodissa

Huolen puheeksi ottaminen on yksi varhaisen tuen keinoista. Huolen puheeksiottoa saatetaan joskus välttää, koska sen pelätään hankaloittavan yhteistyötä asiakassuhteessa tai johtavan jopa asiakassuhteen katkeamiseen. Lapsen huoltaja voi myös kokea uhkaavana työntekijän puuttumisen henkilökohtaisina koettuihin asioihin. (Eriksson & Arnkil 2009, 1, 14.) Tästä huolimatta työntekijän on pyrittävä ottamaan asia puheeksi asiakkaan kanssa mahdollisimman varhain huolen herättyä.

Avoimen keskusteluyhteyden saavuttamiseksi työntekijän on vältettävä arvostelevaa suhtautumista asiakasta tai hänen asioitaan kohtaan. On tärkeää ottaa huoli puheeksi rakentavasti ja kunnioittavasti, ilman syytelyä. Työntekijä voi esimerkiksi kertoa asiakkaalle heränneestä huolesta ja ehdottaa tälle yhteistyötä: ”Tarvitsen apuasi asian käsitteilyyn, jotta voisin paremmin tukea lastasi täällä päiväkodissa.” (Eriksson & Arnkil 2009, 15.) Työntekijän on tärkeää korostaa, että on kyse nimenomaan hänelle heränneestä huolesta, johon liittyen hän toivoisi saavansa selville asiakkaan näkökulman.

Asiakas voi myös itse ottaa hänelle heränneen huolen puheeksi työntekijän kanssa ja tällöin työntekijän tulisi reagoida tilanteeseen ja ryhtyä yhteistyöhön asian ratkaisemiseksi. Vanhempien kynnys ottaa huolensa puheeksi päiväkodin työntekijän kanssa voi olla matalampi kuin avun pyytäminen joltain uudelta tai vieraammalta viranomaistaholta. Toisaalta vaikeiden asioiden esille tuomista päiväkodissa voidaan välttää peläten sitä, että päiväkodin työntekijän suhtautuminen vanhempaan tai lapseen muuttuu. Huolen puheeksi ottamiseen saattaa liittyä myös häpeän tunnetta, jolloin ongelmista keskustelu päiväkodin työntekijän kanssa voi olla vaikeampaa juuri työntekijän tuttuuden takia.

Näiden edellä kerrottujen puheeksiottamisen haasteiden takia on tärkeää, että työntekijä pyrkii olemaan huolen puheeksiotossa aloitteellinen osapuoli. Myös työntekijällä saattaa ammattiasemastaan huolimatta olla vaikeuksia päättää, miten asiaa tulisi lähestyä tai miten siihen tulisi suhtautua. Työntekijällä on kuitenkin työnsä puolesta olemassa erilaisia toimintamahdollisuuksia ja työkaluja huolen puheeksiottamisen tueksi. Huolen herättyä työntekijä voi asiakkaan kanssa keskustelun lisäksi esimerkiksi puhua asiasta työyhteisön muiden jäsenten kanssa tai ottaa yhteyttä yhteistyötahoon neuvon kysymiseksi. Työntekijä voi lisäksi arvioida huolestuttavan asian vakavuutta ennen puheeksiottoa esimerkiksi Huolen vyöhykkeistön avulla. Huolen vyöhykkeitä esitellään taulukossa 1.

TAULUKKO 1. Huolen vyöhykkeet. (Lähde: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Huolen vyöhykkeet 2014.)

1 Ei huolta	2 Pieni huoli	3 Tuntuva huoli	4 Suuri huoli
Huolta ei ole lainkaan.	Huoli tai ihmettely on käynyt mielessä. Luottamus omiin mahdollisuuksiin on hyvä. Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Huoli on tuntuva. Omat voimavarat ovat ehtymässä. Lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Huoli on erittäin suuri. Omat keinot ovat lopussa. Tilanteeseen on saatava muutos heti.

Huolen vyöhykkeistö (taulukko 1) on työväline, jonka avulla työntekijä voi kartoittaa sitä, tarvitseeko perheen tilanteeseen puuttua ja millä tavoin heränneeseen huoleen tulisi reagoida. Ensimmäisellä huolen vyöhykkeellä työntekijällä ei ole huolta perheen tilanteesta ja hän kokee, että lapsen ja muun perheen asiat ovat hyvin. Toisella vyöhykkeellä työntekijälle on herännyt jokin perhettä tai lasta koskeva huoli, mutta se tuntuu vielä melko pieneltä ja hallittavissa olevalta. Pienen huolen vaiheessa työntekijän on usein vielä helppo ottaa huoli puheeksi vanhemman kanssa esimerkiksi hoitopäivän kuuluisia vaihdettaessa. (Eriksson & Arnkil 2009, 26.) Pieni huoli voi liittyä esimerkiksi lapsen tilapäiseen väsymykseen tai ruokahaluttomuuteen.

Oltaessa kolmannella “huolen harmaalla” -vyöhykkeellä, huoli on jo tuntuva. Työntekijä voi kokea, ettei hän oikein tiedä “missä mennään”. Tuntuvan huolen puheeksiottamiselle on hyvä varata erillinen kyseiselle asialle rauhoitettu aika. Sekä työntekijälle että asiakkaalle tulisi antaa mahdollisuus valmistautua tilanteeseen etukäteen. Työnteki-

jä saattaa kokea puheeksiottotilanteen hankalaksi, koska siinä joutuu todennäköisesti käsittelemään arkaluontoisina pidettyjä perheen sisäisiä asioita. Jos huolen puheeksiottoa vältellään, ongelmat kuitenkin todennäköisesti vain kasvavat ja niihin puuttuminen tulee entistään vaikeammaksi.

Neljäs ja viimeinen huolen vyöhyke on suuren huolen vyöhyke, jossa tilanne vaatii välitöntä puuttumista ja sitä ei ole mahdollista enää ratkaista työntekijän omilla keinoilla (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Hyvinvoinnin tutkimuskeskus. Huolen vyöhykkeet 2014). Suuri huoli voi liittyä esimerkiksi siihen, että huoltaja on päihtynyt päiväkodille saapuessaan tai häntä ei ole tavoitettu hakemaan lasta päiväkodista hoitopäivän päätyttyä. Lastensuojelulain mukaan päiväkodin työntekijällä on velvollisuus ilmoittaa lapsen hyvinvoinnin vaarantumisesta kunnan sosiaalihuoltoon, joka ilmoituksen jälkeen tarkastaa perheen tilanteen ja aloittaa tarvittaessa työskentelyn perheen kanssa (Lastensuojelulaki 417/2007, 25 §).

Tapauksessa, jossa työntekijä päätyy tekemään lastensuojeluilmoituksen, on yleensä kyseessä suuri ja kiireellinen huoli lapsen hyvinvoinnista. Puuttumisen ja asian käsittelyn tapa vaihtelee siis kyseessä olevan vyöhykkeen ja huolen vakavuuden mukaan. Kun huoli on pieni, varhaiset ja kevyet tukitoimet voivat estää tilanteen pahenemisen ja tuoda ratkaisun huolestuttaneeseen asiaan. Suurempien huolten tapauksessa vaaditaan usein vahvempia toimenpiteitä huolenaiheeseen puuttumiseksi ja perheen tukemiseksi.

3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Luvussa kolme käsitellään opinnäytetyön toteutusta. Alaluvussa 3.1 paneudutaan tämän opinnäytetyön tutkimustehtävään ja tutkimuskysymyksiin. Alaluku 3.2 käsittelee kyselyä tutkimusmenetelmänä. Tämän jälkeen alaluvussa 3.3 esitellään tämän opinnäytetyön kyselyosan suunnittelua ja käytännön toteutusta. Viimeiseksi syvennytään opinnäytetyön aineiston analyysivaiheessa käytettyyn aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin alaluvussa 3.4 ja esitellään aineiston analysoinnin vaiheet tässä opinnäytetyössä.

3.1 Tutkimustehtävä ja -kysymykset

Peruspalvelujen, kuten päivähoidon, rooli varhaisen tuen tarjoajina on kasvamassa vuosina 2016–17 tapahtuneen sosiaalihuoltolain uudistuksen myötä (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014). Edellä kuvattuun uudistukseen pohjautuen tämän opinnäytetyön tutkimustehtävänä on selvittää varhaisen tuen toteutumista Tampereen päiväkodeissa vanhempien näkökulmasta. Varhaisen tuen toteutumista lähestyttiin onnistuneen tuen edellytysten kautta. Tarkastelun kohteeksi otettiin asiakkaan näkökulma, koska työntekijöiden kokemuksia varhaisen tuen toteutumisesta oli jo tutkittu kattavammin.

Tutkimuskohteeksi valittiin eri päivähoitomuodoista juuri päiväkodit, koska ilman tätä rajausta opinnäytetyöstä olisi tullut tarpeettoman laaja. Lisäksi muissa hoitomuodoissa, kuten perhepäivähoidossa, ei välttämättä ole samanlaisia resursseja tai toimintatapoja varhaisen tuen toteuttamiseksi. Tämän vuoksi saadut vastaukset eivät välttämättä olisi olleet rinnastettavissa päiväkotilasten vanhempien kokemuksiin.

Tutkimuskysymysten tarkoitus on tuoda selkeästi näkyviin se, mitä tutkimuksessa on tarkoitus saada selville ja mitä ilmiöitä siinä käsitellään. Tutkimuskysymykset myös ohjaavat oikean tutkimusmenetelmän valinnassa ja edesauttavat sitä, ettei tutkimusprosessin aikana ajauduta sivuraiteille. On tärkeää muotoilla tutkimuskysymykset siten, että ne eivät ole liian yleisellä tasolla, mutta eivät toisaalta myöskään liian tarkasti rajattuja. (Maxwell 2012, 75.)

Halusimme selvittää vanhemmilta kerättyjen kokemusten kautta päiväkodin toteuttaman varhaisen tuen nykytilannetta ja päiväkodin roolia perheiden tukemisessa. Olimme myös kiinnostuneita selvittämään onnistuneen varhaisen tuen edellytyksiä ja sen toteutumista hankaloittavia tekijöitä. Näiden asioiden selvittämiseksi asetimme seuraavat kolme tutkimuskysymystä:

1. Millaisia kokemuksia vanhemmilla on varhaisen tuen toteutumisesta päiväkodissa?
2. Mikä on päiväkodin rooli ja tehtävät perheen tukemisessa vanhempien näkökulmasta?
3. Mitkä ovat vanhempien näkökulmasta varhaisen tuen toteutumisen edellytykset ja haasteet?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli kartoittaa, miten tamperelaiset vanhemmat ovat kokeneet varhaisen tuen toteutumisen oman lapsensa hoitopaikassa. Toiseen tutkimuskysymykseen liittyen haluttiin selvittää vanhempien näkemyksiä siitä, mikä on päivähoiton rooli perheen tukemisessa ja mikä on vanhempien näkökulmasta päiväkodin merkitys osana perheen arkea. Kiinnostuksen kohteena oli myös se, miten päiväkotitoiminta suhteutuu vanhempien mielestä muihin lapsiperheiden palveluihin ja missä vanhemmat kokevat voivansa ottaa esille perheen arjessa askarruttavia asioita. Viimeisessä tutkimuskysymyksessä korostuu kehittämisenäkökulma ja sen kautta perehdyttiin varhaisen tuen toteutumisen edellytyksiin ja haasteisiin päivähoitossa.

Tutkimuskysymyksiin haettiin vastauksia kyselyllä, jossa oli kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia elementtejä. Tutkimuskysymysten teemat toimivat kyselylomakkeen kysymysten muodostamisen pohjana. Sähköisessä kyselyssä yhdistettiin avoimia ja monivalintakysymyksiä. Opinnäytetyömme aineisto koostui tähän kyselyyn saaduista vastauksista. Seuraavassa luvussa keskitytään kyselyyn tutkimusmenetelmänä.

3.2 Kysely tutkimusmenetelmänä

Kyselytutkimuksen tavoitteena on koota vastauksia tietyin kriteerein valitulta vastaajajoukolta. Standardoidussa kyselyssä asiat kysytään jokaiselta vastaajalta täsmälleen samaa kysymysmuotoa käyttäen. Kyselyssä voi olla avoimia ja suljettuja kysymyksiä ja se voi olla joko paperisessa tai sähköisessä muodossa (Vehkalahti 2014, 12). Kyselyä to-

teutettaessa on tärkeää tavoittaa laaja vastaajajoukko, sillä kyselyn vastausprosentti jää usein alhaiseksi (Valli ja Perkkilä 2015, 109–110).

Yksi keino laajan vastaajajoukon tavoittamiseksi on käyttää sähköisessä muodossa olevaa kyselyä, koska se on paperilomaketta vaivattomampaa toimittaa suurelle määrälle vastaajia. Kyselyn vastaukset myös ovat sähköisessä kyselyssä tutkijan saatavilla heti, kun vastaajat ovat täyttäneet ja tallentaneet kyselylomakkeen. Lisäksi postitse lähetettävien paperisten kyselylomakkeiden vastausprosentit ovat pienentyneet, kun taas sähköinen kyselylomake on tullut entistä yleisemmäksi menetelmäksi kerätä aineistoa (Valli ja Perkkilä 2015, 109–110). Näiden syiden vuoksi tämän opinnäytetyön aineistonkeruu päätettiin toteuttaa sähköisellä kyselylomakkeella. Sähköinen lomake on myös helppo laatia visuaaliselta ulkoasultaan ja muilta ominaisuuksiltaan tarkoituksenmukaiseksi ja vastaajille miellyttäväksi.

Kyselylomakkeen suunnittelussa tulee kiinnittää huomiota siihen, että lomake on helposti lähestyttävä ja vastaaminen on helppoa. Kysymysten määrä, kielen selkeys ja lomakkeen ulkoasu tulee ottaa huomioon suunnitteluvaiheessa. Lisäksi vastaaja saattaa ymmärtää kysymyksen toisin kuin kysymyksen laatija on ajatellut. Väärinymmärrysten välttämiseksi kyselylomake tulee laatia ja testata huolellisesti. Haastattelututkimuksesta poiketen, kyselytutkimuksessa tutkija ei voi selventää kysymysten merkitystä vastaajille enää vastaustilanteessa. Myöskään kysymysten muotoilua ei ole enää mahdollista muuttaa aineistonkeruun alettua. Tämän takia on tärkeää testata lomaketta etukäteen. Epäselvät kysymykset, puutteelliset vastausvaihtoehdot tai liian laaja kyselylomake voivat saada vastaajan jättämään kyselyn kesken. (Vehkalahti 2014, 20–24; Valli & Perkkilä 2015, 114.)

Kyselyn sisällöstä ja ulkoasusta riippumatta vastausmotivaatioon vaikuttanee lopulta kuitenkin eniten vastaajan oma kiinnostus kyselyssä käsiteltävään aiheeseen (Vehkalahti 2014, 48). Kyselyyn vastaamista saattaa edistää myös se, että vastaaja kokee pystyvänsä vaikuttamaan johonkin hänelle merkitykselliseen asiaan kyselyyn osallistumalla. Tällainen merkityksellinen ja vastaajalle läheinen asia voi olla esimerkiksi mahdollisuus vaikuttaa palautteen antamisen kautta konkreettisesti päiväkodin toimintaan. Seuraavassa luvussa perehdytään tämän opinnäytetyön yhteydessä toteutettuun kyselyyn.

3.3 Kyselyn suunnittelu ja toteutus

Tässä alaluvussa perehdytään tarkemmin kyselylomakkeen suunnitteluun vaikuttaneisiin tekijöihin ja kyselyn toteutukseen. Kuten kappaleissa 2.2 ja 2.3.2 tuli ilmi, vanhempien ja päivähoidon työntekijöiden välinen yhteistyö eli kasvatuskumppanuus on tärkeässä roolissa varhaisen tuen toteutumisessa. Tämän vuoksi kyselyn keskeisenä tavoitteena oli selvittää, millaista tukea perheet ovat saaneet päiväkodin työntekijöiltä ja miten hyvin vanhempien ja päiväkodin välinen yhteistyö toteutuu Tampereella.

Kyselyn sisältöön vaikuttivat osaltaan myös kyselyn suunnitteluvaiheessa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2012 toteuttama Lapsiperhekysely sekä vuoden 2009 kysely lapsiperheiden palveluissa työskenteleville työntekijöille. Molemmissa kyselyissä ilmeni, että vanhemmuuteen liittyvien huolten puheeksiotto on työntekijöille haasteellisempaa kuin sellaisten huolten, jotka liittyvät lapsen kasvuun ja kehitykseen.

Työntekijät kokivat omat valmiutensa perheen kokonaistilanteeseen liittyvien huolten käsittelyyn heikommiksi kuin valmiutensa käsitellä suoraan lapseen liittyviä huolia. Tämä saattaa johtua osaltaan siitä, että vanhempien on vaikea ottaa omaan vanhemmuuteensa liittyviä huolia puheeksi työntekijän kanssa. Vanhemmat olivat myös oman kokemuksensa mukaan usein saaneet vanhemmuuteen liittyviin huoliin riittämätöntä tukea palvelujärjestelmältä. (Halme & Perälä 2014, 6, 52–54, 95, 220.)

Näiden aikaisempien tulosten pohjalta tämän opinnäytetyön tavoitteeksi muodostui kartoittaa sitä, miten vanhemmat kokevat vanhemmuuteen ja lapseen liittyvien huolenaiheiden esiintuomisen päiväkodissa. Kyselyssä selvitettiin myös sitä, millä tavoin päiväkodin työntekijöiden toiminta vaikuttaa näiden huolenaiheiden puheeksiottamisen helpouteen. Lisäksi kysymyksissä perehdyttiin esimerkiksi siihen, millaisia asioita vanhemmat toivoisivat työntekijöiden ottavan puheeksi heidän kanssaan ja mistä lapseen vaikuttavista perheen sisäisistä asioista päiväkodin työntekijöiden tulisi heidän mielestään olla tietoisia.

Kyselylomakkeessa oli sekä avoimia kysymyksiä että monivalintakysymyksiä. Avointen kysymysten tarkoitus oli antaa vastaajille kysymyksenasettelun puitteissa vapaa mahdollisuus ilmaista mielipiteensä ja tuoda kokemuksensa ilmi omin sanoin. Monivalintakysymysten tarkoitus oli tuoda esiin erilaisia teemoja sekä tehdä lomake helpom-

min lähestyttäväksi ja vähemmän työlääksi vastaajille. Monivalintakysymykset mahdollistivat useampien teemojen laajemman käsittelyn lomakkeen pituuden pysyessä kuitenkin vastaajan kannalta kohtuullisen pituisena. Jos vastaaja ei löytänyt valmiiksi annetuista vastausvaihtoehdoista sopivaa tai vastaaja halusi tarkentaa vastaustaan, hän saattoi valita monivalintakysymyksissä “muu, mikä” -vaihtoehdon.

Asteikollisissa monivalintakysymyksissä käytettiin neliportaista Likert-asteikkoa, josta puuttuu keskimmäinen "ei samaa eikä eri mieltä" -vaihtoehto. Tavoitteena oli, että neutraalin vaihtoehdon puuttumisen myötä vanhemmat ilmaisisivat, onko heidän kokemuksensa yhteistyöstä ja saadusta tuesta ollut enemmän myönteinen vai kielteinen. Osa monivalintakysymyksistä oli strukturoidun ja avoimen kysymyksen välimuotoja, joihin oli valmiiden monivalintavaihtoehtojen jälkeen lisätty avoin tekstikenttä perusteluja tai lisätietojen antamista varten. Tämä antoi kyselyyn osallistujille mahdollisuuden valita itselleen sopivin tarjotuista vastausvaihtoehdoista ja ilmaista sen lisäksi halutessaan mielipiteensä myös laajemmin ja perustellen.

Tutkimuskysymyksiin suoraan liittyvien kysymysten lisäksi kyselylomakkeessa tiedusteltiin vastaajien taustatietoja, kuten ikää ja sukupuolta. Useat lähteet (mm. Vehkalahti 2014, 25) suosittelevat sijoittamaan vastaajan taustaan liittyvät kysymykset lomakkeen loppuun, sillä niillä aloittaminen voi tuntua vastaajasta tungettelevalta. Tässä opinnäytetyössä taustatietoihin liittyvät kysymykset kuitenkin sijoitettiin kyselylomakkeen alkuun. Niillä aloittaminen voi toimia ikään kuin lämmittelynä varsinaisia kysymyksiä varten, koska niihin vastaaminen ei vaadi mielipiteen ilmaisua eikä erityisempää pohtimista. “Hankalilla” kysymyksillä aloittaminen voi nostaa vastaajan kynnystä osallistua kyselyyn tai saada hänet jättämään kyselyn kesken.

Vastauskynnystä yritettiin madaltaa ja vastausta helpottaa sillä, että sähköinen kyselylomake on käytettävissä tietokoneen lisäksi myös tabletilla ja älypuhelimella. Sähköistä lomaketta laatiessa huomiota tuleekin kiinnittää siihen, että myös näitä laitteita saadaan käyttää kyselyyn vastaamiseen (Valli & Perkkilä 2015, 110). Käytännössä asia otettiin tämän opinnäytetyön kyselyn toteutuksessa huomioon siten, että kyselylomakkeen laatimiseen käytettiin valmista Google Forms -alustaa, jossa käytettävyys eri laitteilla oli jo valmiiksi huomioitu.

Käytetty alusta mahdollisti myös tiettyjen kysymysten merkitsemisen “pakollisiksi”, jolloin vastaaja ei voinut siirtyä kyselylomakkeessa eteenpäin ennen kyseiseen kysymykseen vastaamista. Esimerkiksi taustatiedot, monivalintakysymykset ja tärkeimmät avoimet kysymykset olivat näiden kysymysten joukossa. Kaikilta vastaajilta vaaditut kohdat oli merkitty lomakkeessa tähti-merkillä ja sähköinen lomake ilmoitti vastaajalle, jos hän ei ollut vielä vastannut johonkin näistä kysymyksistä. Kaikille vastaajille pakollisten kysymysten lisäksi vastaajilla oli mahdollisuus oman harkintansa mukaan vastata myös vapaaehtoisiin avoimiin kysymyksiin sekä monivalintakysymysten perusteluihin. Kyselylomakkeen sisältämiä teemoja esitellään taulukossa 2.

TAULUKKO 2. Kyselylomakkeen jaottelu kyselyn teemojen mukaisesti.

Kyselylomakkeen rakenne
1. Taustatiedot
2. Päivähoidon merkitys ja tehtävät
3. Päiväkodin työntekijöiden antama tuki
4. Muut palvelut
5. Kehittäminen

Varsinaisessa kyselylomakkeessa (liite 1) kysymykset jaoteltiin eri osioihin, jotka olivat taustatietojen lisäksi “päivähoidon merkitys ja tehtävät”, “päiväkodin työntekijöiden antama tuki”, “muut palvelut” ja “kehittäminen” (taulukko 2). Kysymysten jakaminen näihin eri osioihin kyselyä laadittaessa auttoi pohtimaan vielä kertaalleen, miten kyselykysymykset vastasivat opinnäytetyölle asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Kysymysten jaottelu teemoittain auttoi myös tekemään kyselylomakkeen helposti lähestyttäväksi ja tuomaan vastaajille selkeästi näkyviin kyselylomakkeen rakenteen.

Vastaajat näkivät alareunassa etenemispalkin joka kertoi, mihin kohtaan kyselyä vastaaja oli kullakin hetkellä edennyt. Kyselylomakkeen toimintaa, käytettävyyttä ja kysymysten ymmärrettävyyttä testattiin etukäteen etsimällä testivastaajia lapsiperheaiheiselta keskustelufoorumilta ja opinnäytetyön tekijöiden lähipiiristä. Testaajilta saatujen kommenttien pohjalta joitain kysymyksenasetteluja muotoiltiin uudelleen ja kysymyksiä tarkennettiin. Kyselyn käytännön toteutukseen perehdytään tarkemmin seuraavissa kappaleissa.

Kyselyn käytännön toteutus

Kyselyn kohderyhmänä olivat tamperelaiset päivähoitolaisten huoltajat. Kyselykutsu (liite 2) ja kyselylomakkeen osoite jaettiin huoltajille päiväkotien kautta. Tavallisimmin päiväkodin johtaja tiedotti vanhempia kyselystä sähköisen reissuvihkojärjestelmän, kuten Muksunkirjan tai Tenavanetin kautta. Tällä toimintatavalla pyrittiin varmistamaan se, että kyselyyn vastanneet kuuluvat haluttuun kohderyhmään. Kyselykutsu (liite 3) lähetettiin Tampereen kaupungin alueelle useisiin eri päiväkoteihin, koska vastausprosentti voi kyselyissä usein jäädä alhaiseksi. Riittävän vastausmäärän saavuttamiseksi vastaajille korostettiin myös sitä, että kyselyyn osallistuminen tarjoaa mahdollisuuden antaa palautetta ja vaikuttaa sitä kautta oman päiväkodin toimintaan. Vastaajia pyrittiin motivoimaan myös järjestämällä yhteystietonsa jättäneille osallistujille lahjakorttiarvonta.

Kysely toteutettiin sähköisenä kyselynä Google Forms -alustalla. Sähköisen kyselylomakkeen avulla oli mahdollista tavoittaa laaja vastaajajoukko ja sitä kautta saada tarpeeksi kattava kuva varhaisen tuen toteutumisesta Tampereen päiväkodeissa. Sähköinen lomake on mahdollista täyttää paikasta ja ajasta riippumatta, mikä osaltaan saattoi madaltaa kynnystä kyselyyn vastaamiseen. Tästä vastaustavasta ei myöskään aiheutunut osallistujille kustannuksia esimerkiksi postimaksun tai matkakulujen muodossa. Kyselyn kohderyhmässä älylaitteiden käyttö on yleistä ja kaikilla vastaajilla on todennäköisesti käytössään Internet-yhteys, joten sähköisen kyselyn käyttö oli perusteltua.

Kahden aineistonhankintakerroksen myötä vastauksia tuli yhteensä 70 kappaletta 12:sta eri päiväkodista. Vastauksia saatiin tällöin jokaiselta Tampereen viideltä päiväkotialueelta: etelästä, kaakosta, kantakaupungista, koillisesta ja lännestä. Jokaiselta alueelta kyselyyn osallistui vanhempia vähintään kahdesta päiväkodista. Myös haastatteluihin varauduttiin täydentävänä aineistonkeruumenetelmänä, mikäli vastauksia ei tulisi riittävästi sähköisen lomakkeen kautta. Koska aineistomäärä oli sähköisen kyselyn tuloksena riittävä ja myös vapaaehtoisin avoimiin kysymyksiin oli vastattu varsin aktiivisesti, haastatteluja ei kuitenkaan tarvittu.

Saadut vastaukset olivat kyselyn toteutustavan vuoksi jo valmiiksi sähköisessä muodossa. Google Forms -alustalta vastaukset oli mahdollista ladata suoraan Excel-muotoisena taulukkona. Tämä helpotti vastausten läpikäymistä ja aineiston analyysivaihetta. Vehka-

lahden (2014, 48) mukaan paperilomakkeiden tallentaminen on vastausten käsittelyssä virhealtis vaihe. Koska vastauslomakkeet tallentuivat suoraan sähköiseen muotoon, tätä työvaihetta ei tarvittu. Aineistoa ei siis tarvinnut erikseen kirjoittaa puhtaaksi, mikä lisää aineiston luotettavuutta lyöntivirheiden mahdollisuuden poistuessa. Väärinymmärryksiä voi toki silti sattua analyysivaiheessa vastauksia luokiteltaessa ja sanallisia vastauksia tulkittaessa.

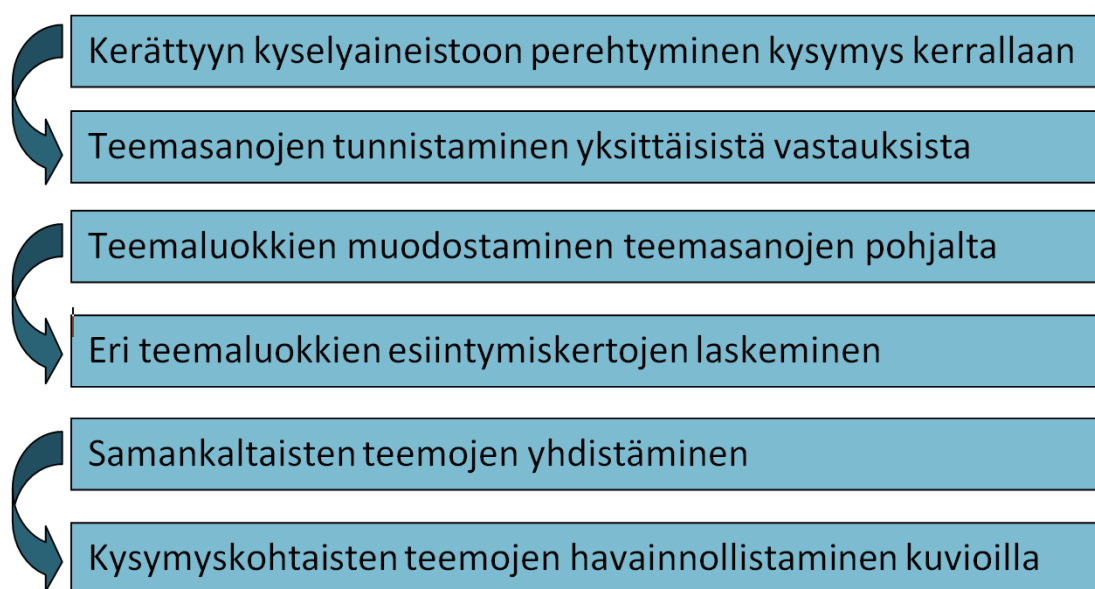
Analyysivaiheessa perimmäisenä tavoitteena on uuden tiedon löytäminen aineiston pohjalta. Analyysiä toteutettaessa tulee varmistaa, että koottu aineisto vastaa tutkimuskysymyksiin. Aineiston analyysimenetelmän valintaan vaikuttaa osaltaan opinnäytetyöhön valittu näkökulma. (Silverman 2010, 222.) Tässä opinnäytetyössä kyselyyn osallistuneiden kirjoittamia tekstimuotoisia vastauksia analysoitiin laadullisin menetelmin hyödyntäen aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Käytettyyn aineiston analyysimenetelmään perehdytään tarkemmin seuraavassa luvussa.

3.4 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Sisällönanalyysiprosessin tarkoituksena on jäsentää kerättyä aineistoa ja löytää sitä kautta vastauksia tutkimusprosessin alussa asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on yleisesti käytetty menetelmä, jota hyödynnetään aineistojen analysoinnissa, tiivistämisessä ja kuvaamisessa. Tämän menetelmän tavoitteena on kerätyn tutkimusaineiston muuttaminen tiiviiseen esitysmuotoon, jossa tutkittavia ilmiöitä kuvaillaan lyhyesti ja yleistävästi. (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001, 23.)

Tässä opinnäytetyössä saatua kyselyaineistoa analysoitiin aineistolähtöisesti huomioiden aineistolähtöisen sisällönanalyysin periaatteet. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin vaiheita ovat aineiston redusointi, klusterointi ja abstrahointi. Aluksi aineisto redusoidaan eli pelkistetään esimerkiksi tiivistämällä tai pilkkomalla se osiin. Tämän jälkeen aineisto klusteroidaan eli ryhmitellään yhdistämällä aineistosta löytyvät samaa tarkoittavat käsitteet yhteisen luokan alle. Teemaluokille tulee antaa niiden sisältöä kuvaavat nimet. Lopuksi aineisto abstrahoidaan eli käsitteellistetään, jolloin luokkien pohjalta muodostetaan aineistoa kuvaava teoreettinen käsitteistö. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 108–114.)

Tässä opinnäytetyössä teemaluokkia muodostettiin ja lisättiin sitä mukaa, kun niitä nousi esiin aineistoon tutustuttaessa. Aineistoa ei siis luokiteltu ennalta määriteltyjen kategorioiden perusteella vaan luokittelu tehtiin vastauksissa esiin nousevien teemojen mukaisesti. Vastauksissa nousi esille myös sellaisia teemoja, joita kyselylomaketta laadittaessa ei osattu odottaa. Tämänkin takia oli hyvä, että kaikissa kysymyksissä ei ollut valmiita vastausvaihtoehtoja. Avointen kysymysten tavoitteena oli, että vastaajat tuovat ilmi heille tärkeimmät kysymyksen teemaan liittyvät asiat eli ne ajatukset, jotka heille tulevat mieleen kysymyksen pohjalta. Avoimilla kysymyksillä pyrittiin saamaan vastaajien oma ääni kuuluviin. Pyrkimyksenä oli se, etteivät valmiit vastausvaihtoehdot ohjaisi liikaa mielipiteiden ja kokemusten esiintuomista.

KUVIO 2. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen tässä opinnäytetyössä.

Kuvio 2 havainnollistaa aineistolähtöisen sisällönanalyysin etenemistä tässä opinnäytetyössä. Analyysiprosessin alussa ei ollut tarvetta aineiston litterointiin, koska analysoitava aineisto oli jo valmiiksi kirjallisessa ja sähköisessä muodossa. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi toteutettiin vaiheittain siten, että kerättyyn aineistoon perehdyttiin kysymys kerrallaan. Vastauksista tunnistettiin ja kirjattiin ylös niistä löytyvät yksittäiset teemasanat, joiden pohjalta muodostettiin teemaluokkia vastausten kategorisointia varten. Vastauksissa esiintyneet samaa tarkoittavat ilmaukset koottiin yhteisen teeman alle. Teemojen identifioimisen jälkeen laskettiin, kuinka monessa vastauksessa aineiston pohjalta muodostetut teemat esiintyivät. Osassa vastauksista esiintyi useampi kuin yksi teema, minkä vuoksi teemojen esiintymiskertojen määrä ei ole sama kuin vastaajien määrä.

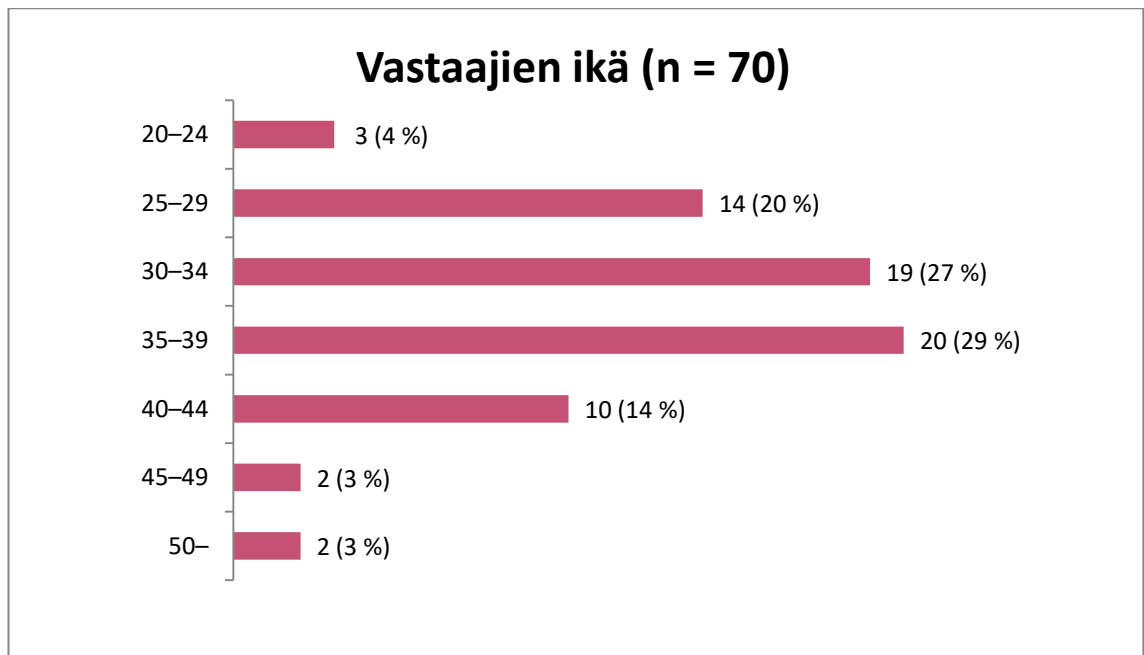
Teemojen esiintymiskertojen selvittämisen jälkeen kysymyskohtaiset teemaluokat pyrittiin yhdistämään suuremmiksi kokonaisuuksiksi siten, että vain yksi tai kaksi kertaa vastauksissa esiintyneet teemat yhdistettiin. Tämän seurauksena jokainen lopullinen teemaluokka oli löydettävissä vähintään kolmesta eri vastauksesta. Teemaluokkien lopullisen nimeämisen ja samankaltaisten teemojen yhdistämisen jälkeen teemaluokkien mukaan jaoteltu aineisto esitettiin tiiviisti ja havainnollisesti kuvioiden avulla. Tavoitteena oli, että lukijan olisi vastausten sisältämien aihealueiden lisäksi helppo nähdä myös se, kuinka monta kertaa kukin teema esiintyi vastauksissa. Vastaajien antamat sanalliset vastaukset siis luokiteltiin ja niiden sisältö esitettiin aihealueiksi tiivistettyinä. Luvussa neljä perehdytään tarkemmin vanhemmilta saatujen vastausten pohjalta muodostettuihin teemaluokkiin ja niiden sisältöön.

4 VANHEMPIEN KOKEMUKSIA VARHAISESTA TUESTA PÄIVÄKODISSA

Luvussa neljä esitellään tämän opinnäytetyön tuloksia. Alaluvusta 4.1 käy ilmi kyselyyn vastanneiden taustatiedot. Sen jälkeen alaluvussa 4.2 perehdytään ensimmäiseen tutkimuskysymykseen pohjautuen vanhempien kokemuksiin varhaisen tuen toteutumisesta tamperelaisissa päiväkodeissa. Viimeiseksi alaluvussa 4.3 esitellään toiseen tutkimuskysymykseen liittyvät keskeiset tulokset siitä, mikä on päiväkodin rooli vanhempien näkökulmasta. Kolmannen tutkimuskysymyksen kehittämisenäkökulmaa käsitellään syvemmin johtopäätöksissä (luku 5).

4.1 Vastaajien taustatiedot

Kyselyyn vastaajat ($n = 70$) olivat päiväkodissa olevan lapsen vanhempia tai muita huoltajia. Lähes kaikilla vastaajilla oli lapsi kunnallisessa päiväkodissa. Mukana oli vain kolme vastaajaa, joiden lapsi oli yksityisessä päiväkodissa. Lähes kaikki kyselyyn osallistujat ilmoittivat perhetilanteekseen kahden vanhemman perheen. Yksinhuoltajaperheitä oli kymmenesosa vastaajista. Miehiä kaikista vastaajista oli vain 12, joten suurin osa vastaajista oli naisia. Kuvioista 3 ilmenee, että kyselyyn osallistujista hieman yli puolet oli 30–39 -vuotiaita. Vastaajista alle 29- tai yli 40-vuotiaita oli kumpiakin noin neljäsosa.

KUVIO 3. Vastaajien ikä.

Yli puolella kyselyyn osallistuneista oli korkeakoulututkinto. Vastaajista neljäsosalla oli toisen asteen koulutus (lukio tai ammattikoulu), kymmenesosalla oli opistotason ammatillinen koulutus ja kahdella oli peruskoulutausta. Hieman yli puolet vastaajista oli kokopäivätyössä. Opiskelijoita, osa-aikaisesti työskenteleviä tai vastaushetkellä työttömiä oli kaikkia noin kymmenesosa vastaajista. Kuusi vastaajaa oli kotivanhempia ja kolme toimi yrittäjänä. Yksikään vastaaja ei ollut eläkkeellä.

4.2 Varhaisen tuen toteutuminen tamperelaisten vanhempien kokemana

Tässä luvussa käsitellään käytännön tasolla varhaisen tuen toteutumista päiväkodeissa. Vanhempien kokemuksia yhteistyön sujumisesta päiväkodin työntekijöiden kanssa käsitellään alaluvussa 4.2.1, jossa perehdytään esimerkiksi siihen, mitkä asiat yhteistyössä olivat onnistuneita ja mitä haasteita yhteistyössä oli. Alaluvussa 4.2.2 tarkastellaan sitä, mistä aiheista vastaajat olivat keskustelleet päiväkodissa ja millaisia asioita he erityisesti toivoivat päiväkodin työntekijöiden ottavan tarvittaessa puheeksi kanssaan. Lopuksi alaluvussa 4.2.3 perehdytään siihen, milloin ja millaisissa tilanteissa vastaajat keskustelivat päiväkodin työntekijöiden kanssa.

4.2.1 Yhteistyön sujuminen päiväkodissa

Vanhempia pyydettiin kuvailemaan omin sanoin, minkä asioiden suhteen yhteistyö perheen ja päiväkodin välillä on sujunut hyvin ja minkä taas huonosti. Yli puolet vastaajista koki, että yhteistyö päiväkodin kanssa on sujunut hyvin. Erityisesti lapsen päivän sujumisesta ja muista tärkeistä asioista tiedottaminen puhututti vastaajia. Osa vanhemmista nimesi tiedonsaannin yhdeksi erityisen kiitettävästi sujuneeksi asiaksi, toisten mielestä siinä taas oli vakavia puutteita.

Mielestäni kommunikointi on sujunut hyvin, meille kerrotaan päivän kuluista ja jos on ongelmia ne otetaan heti esille.

Koen, että joudun itse olemaan usein aktiivisempi osapuoli vanhempana ja kyselemään päivän kuulumisia.

Asioista tiedottaminen on ollut välillä niukahkoa tai palaute on keskittynyt toisiin asioihin kuin mistä me vanhempina olemme kiinnostuneita.

Kommunikaatiota päiväkodin kanssa kuvattiin pääosin avoimeksi ja toimivaksi, mutta monet vastaajat olisivat kaivanneet enemmän tietoa lapsen päivästä tai selkeämpää tiedotusta päiväkodin toimintaan liittyvistä asioista. Yhdeksi kommunikointia ja tiedotusta helpottavaksi tekijäksi nimettiin Tenavanetti. Sieltä vanhempien on mahdollista katsoa kuvia ja kertomuksia lasten päivästä sekä tutustua päiväkodin viikko-ohjelmaan.

Osa vanhemmista toivoi, että lapsen päivästä kerrottaisiin enemmän päiväkodin työntekijöiden aloitteesta ja että vasu-keskustelussa läpikäytäviä asioita otettaisiin esille useammin. Jotkut vastaajista arvelivat kiirettä syyksi sille, ettei esimerkiksi hakutilanteessa ole aikaa keskustella lapsen asioista. Vanhempien kokemuksen mukaan päiväkodin henkilökunta vastaa kuitenkin hyvin heidän esittämiinsä kysymyksiin. Osa vanhemmista koki, ettei tiedotus ole riittävää, koska aikaa tarpeellisen tiedon jakamiselle ei ole.

Usein tuntuu että päiväkotiarkea on niin kiireistä, ettei oikein ehdi keskustella ylipäättään lapsen kanssa olevista haasteista. Lisäksi kun samaan aikaan siinä on monia muitakin vanhempia jonossa jättämässä/hakemassa lapsiaan, niin ei oikein kiinnosta alkaa muiden kuullen kertoa, että on vä-

hän haastetta tässä elämässä. Kun monet vanhemmat hakevat yhtä aikaa, niin se on lähinnä sitä "moi ja hei" –osastoa.

Asioiden tiedottaminen saattaa olla välillä suppeaa [liittyen esimerkiksi siihen] kuinka on päivä mennyt jne... ja varsinki jos tati juttelee juuri toisen vanhemman kanssa kun itse haen lastani, ei siinä jaksa jäädä odotteleen...

Suurin osa vastaajista oli kokenut päiväkodin työntekijöiden toiminnan eri tilanteissa pääasiallisesti myönteisenä. Vastaajat kertoivat hyvien kokemustensa taustalla olevan ammatillinen, positiivinen sekä rakentava suhtautuminen lapsen haasteisiin ja tuen tarpeisiin. Myönteiseen mielipiteeseen vaikuttivat myös riittävä tiedotus asioista, “*samoilla linjoilla*” olo lasta koskevissa asioissa sekä palautteen ja neuvojen saaminen päiväkodin henkilökunnalta. Hyvänä koettiin myös se, että vasu-keskusteluissa oli kerrottu avoimesti niin positiivisista kuin negatiivisistakin asioista.

Kaikkiin huolenaiheisiin on aina puututtu ja niitä on käyty yhdessä läpi ratkaisuja etsien.

Työntekijät ovat nähneet esim. mahdolliset käytösongelmat ihanan positiivisesti ja kertoneet niistä rakentavasti. Vinkkejä on myös saatu paljon.

Negatiivisen kokemuksen taustalla oli joissain tapauksissa ollut myös työntekijän persoonana tai tapa ilmaista asioita: “*hieman erikoinen ulosanti*”. Vastaajien mukaan heidän arvioonsa työntekijöiden toiminnasta vaikuttivat myös työntekijöiden joustamattomuus, riittämätön lapsen päivästä kertominen ja väärin asioihin keskittyvä palaute.

Välillä vaikka kysyy päivästä niin vastaus on hyvin ympäröityä, että joutuu niin sanotusti välillä lypsämään tiedon hoitajilta.

Suurin osa vanhemmista koki päiväkodin henkilökunnalta saamansa tuen olleen riittävä ja kymmenesosa piti tukea jokseenkin riittävänä. Esimerkkinä saadusta tuesta mainittiin useassa vastauksessa työntekijöiltä saatu keskusteluapu sekä apu kasvatuksellisiin asioihin. Vastaajat kertoivat saaneensa neuvoja myös käytännön asioihin, kuten

lapsen nukkumiseen, säänmukaiseen pukeutumiseen ja eroahdistukseen. Lisäksi he olivat saaneet tukea kiusaamiseen puuttumiseen ja apua heränneeseen huoleen.

Yli puolet vastaajista mainitsi päiväkodin työntekijöiden suhtautuneen pääosin positiivisesti tai vähintäänkin asiallisesti erilaisten asioiden esille tuomiseen ja vanhempien kanssa keskusteluun. Vanhemmat arvostivat työntekijöiden asiallista ja ammatillista, mutta samaan aikaan empaattista ja lämmintä suhtautumista. Vanhemmille oli tärkeää myös kuulluksi tulemisen kokemus sekä työntekijöiltä saadut neuvot ja palaute.

Olen saanut vinkkejä välillä kuinka toimia tai lohdutettu, että esim. lapsen käytös on normaalia ja ikään kuuluvaa.

Sain rohkaisevaa palautetta, ja kehotuksen kertoa vastaavista avoimesti.

Osa vastaajista kertoi tulleen päiväkodissa kyllä kuulluksi, mutta asioiden esiintuominen ei ollut kuitenkaan johtanut konkreettiseen muutokseen. Muutama vastaaja kertoi myös kokemuksistaan ohittavista tai vähättelevistä keskusteluista päiväkodin työntekijöiden kanssa. Vanhemmat kertoivat esimerkiksi riittämättömästä tuesta päivähoidon aloitusvaiheessa. Vastauksissa mainittiin myös päiväkodin toimintatapojen jäykkyys liittyen esimerkiksi yksittäisten lasten kiinnostusten kohteiden ja kehitystason huomiointiin toiminnan toteutuksessa.

Kyllä asiat kuunnellaan mutta se on eri asia puututaanko niihin.

Asia on otettu vastaan, mutta vähän välttelevästi.

[Päiväkodin työntekijän] vastaus oli liian lyhyt. Ei auttanut kovin paljon.

4.2.2 Vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden keskustelunaiheet

Vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden välisiä keskustelunaiheita ja vanhempien kuulluksi tulemistä kartoitettiin avoimilla kysymyksillä. Yli puolet vastaajista mainitsi keskustelewansa henkilökunnan kanssa hoitopäivän kulusta, “päivän puuhista” ja lapsen perushoitoon liittyvistä asioista. Myös erilaiset käytännön asiat, kuten lapsen vaate-

tus ja pukeminen sekä kuivaksi opettelu, olivat puheenaiheena usein. Päiväkodin henkilökunnan kanssa keskusteltiin usein myös kotona tapahtuneista lapseen vaikuttavista asioista, aikatauluista ja erikoistilanteista, kuten lapsen hakuajan tai hakijan muutoksis- ta. Myös muita perheen elämäntilanteeseen liittyviä asioita ja muutoksia oli otettu pu- heeksi, jotta henkilökunta tietäisi lapseen kotona vaikuttavista asioista ja osaisi suhtau- tua oikein lapsen mahdolliseen reagointiin hoitopäivän aikana.

Tavallisesti päivän kulkuun liittyvistä asioista; syömisistä, nukkumisesta, tekemisistä, kaverisuhteista.

Huonosti nukutuista öistä [ja] vapaa-ajan tapahtumista, joista lapsi saat- taa puhua jälkeinpäin päiväkodissa.

Vanhempia olivat askarruttaneet myös lapsen luonne ja temperamentti sekä lapsen pär- jääminen päivähoitossa. He kertoivat tuovansa esille päiväkodissa myös lapsen kave- risuhteisiin ja ryhmässä toimimiseen liittyviä asioita. Vanhempia kiinnosti muun muas- sa se, kuinka ”sosiaalinen ja osallistuva” lapsi oli ollut päivän aikana. Vanhemmat oli- vat myös ottaneet aina tarvittaessa puheeksi sen, jos lasta oli kiusattu tai hänet oli jätetty leikin ulkopuolelle.

Kun lapsi koki syrjimistä, ei otettu leikkiin mukaan.

Kiusaaminen; ehkä olen pettynyt että poika on nähtävästi joutunut koh- teeksi.

Vastaajista moni kertoi tuoneensa esille lapsen kasvatukseen liittyviä haasteita. Useassa vastauksessa nousi esille myös lapsen uhmaikä ja muut käytöksen haasteet sekä niihin puuttuminen. Työntekijöiden kanssa käsiteltiin usein lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyviä asioita sekä terveysasioita, kuten lapsen kasvukipuja ja erilaisia erikoistarpeita. Lapsen nukkumiseen liittyvät asiat, kuten unen riittävyys ja uniongelmat, olivat myös mietityttäneet vanhempia. Vanhemmat olivat lisäksi kysyneet neuvoa päiväkodin työn- tekijöiltä erilaisiin huolenaiheisiin liittyen. Huolenaiheet liittyivät lähinnä edellä mainit- tuihin kasvatus- ja terveysasioihin. Niiden lisäksi vastaajat mainitsivat esimerkiksi lap- sen tarkkaamattomuuden, puheen kehityksen ja ruokailun.

Joskus harvoin, kun itsellä on jokin huolenaihe lapseen liittyen, otan sen puheeksi päiväkodin työntekijän kanssa.

Saan kysyä heiltä neuvoa missä vain.

Lapseen liittyvien keskustelunaiheiden lisäksi muutama vastaaja mainitsi erikseen lapseen liittymättömän yleisen keskustelun päiväkodin työntekijöiden kanssa. Vastauksissa tuli myös esille omana osa-alueenaan päiväkodin henkilökunnan toimintatapojen kehittäminen. Vanhemmat olivat antaneet palautetta heitä mietityttäneistä asioista, joiden suhteen henkilökunta voisi muuttaa toimintaansa. Tällaisia asioita olivat esimerkiksi:

Päivälevoilta nousemisen aiemmin, koska sänkypakko ahdisti lasta.

Ruokailuasia, lapsella kova nälkä kun tullaan kotiin.

Jos on tapahtunut jotain "outoa" [kuten esimerkiksi] lapsi on märissä vaatteissa tai vaikka pissat housussa ulkona.

Vanhemmat toivoivat, että päiväkodin työntekijä ottaisi heidän kanssaan puheeksi lapsen päiväkotipäivään ja perushoitoon liittyviä asioita ja kertoisi heille keskeiset “iloiset ja ikävät asiat” lapsen hoitoajasta. Myös lapsen käytökseen ja mahdollisesti tapahtuvaan kiusaamiseen sekä kaverisuhteisiin liittyviä asioita toivottiin tuotavan esille. Näiden asioiden esille tuominen mahdollistaa sen, että vanhempien olisi tarvittaessa mahdollista puuttua niihin myös itse hoitopäivän ulkopuolella. Vastauksissa toivottiin myös tietoa siitä, miten ryhmässä toimiminen on sujunut ja “kenen kanssa lapsi leikkii ja miten leikit etenee”. Lapseen käytöksestä toivottiin tuotavan esille niin positiiviset kuin negatiivisetkin asiat.

Jos oma lapsi käyttäytyy huonosti tai toisaalta jos on toiminut erityisen kivasti.

Vanhemmat toivoivat avoimuutta kommunikaatioon työntekijöiden kanssa. Työntekijöiden ei siis tulisi sanoa vanhemmille kaiken menneen hyvin, jos lapsella on ollut “jonkinlainen huono päivä”. Työntekijän ei tule kuitenkaan korostaa pelkkiä ongelmia ja unohtaa tuoda esille hyviä puolia lapsen käytöksessä. Vastauksissa tulikin selkeästi

ilmi, että vanhemmat toivoivat työntekijöiltä myös mukavien ja iloisten asioiden esiintuomista lapsen päivästä kerrottaessa.

Olisi mukava kuulla myös myönteisistä muutoksista, minkälaisia kehitysaskeleita lapsi on saavuttanut ja mikä on sujunut hyvin.

Vanhemmat halusivat myös, että päiväkodin henkilökunta kertoisi mahdolliset toiveensa vanhempien toimintaan liittyen. Vastaajat toivoivat työntekijöiltä palautetta koskien erityisesti sitä, miten kotona voisi toimia eri tavalla, jotta lapsen päiväkotipäivä sujuisi paremmin.

Toivon, että sanovat herkästi jos lapsella väärät varusteet mukana. Kotona ei tule ulkoiltua yhtä pitkiä aikoja ja useasti.

4.2.3 Milloin vanhemmat keskustelevat päiväkodin työntekijöiden kanssa?

Tässä aluvuossa perehdytään siihen, milloin ja millaisissa tilanteissa vastaajat keskustelivat päiväkodin työntekijöiden kanssa. Työntekijöiden kanssa keskustelun ajankohtaan liittyvä kysymys oli avoin, joten vastaajat saivat itse valita ajanmäärään. Yleistä oli keskustella päiväkodin työntekijöiden kanssa päivittäin, mutta muutama vastaaja kertoi käyvänsä keskusteluja vain silloin tällöin.

Joskus aina ohimennen lastani hakiessa puhumme päivän tapahtumista ja muistakin ajankohtaisista aiheista.

Vastauksissa tuli esille, että päiväkodin työntekijät ovat olleet usein kiireisiä vanhempien viedessä lasta päiväkotiin. Myös vanhemmilla oli usein aamuisin vähemmän aikaa keskustella päiväkodilla. Tämän vuoksi työntekijöiden kanssa käytävät keskustelut painottuivat tavallisesti enemmän iltapäivään, jolloin lapsi haetaan päiväkodista.

Joka päivä, kun noudan lasta hoidosta vaihdan sanan tai pari henkilökunnan kanssa lapsen päivästä.

Vaihdetaan muutama lause kun haetaan päiväkodista. Aamulla ei ole yleensä aikaa / mahdollisuutta. Kyllä olisi hyvää puhua enemmän.

Vastaajista viidesosa kuitenkin keskusteli päiväkodin työntekijöiden kanssa sekä viettäessä että haettaessa lasta päivähoidosta. Vienti- ja hakutilanteissa tapahtuvat keskustelut olivat yleensä lyhyitä ja käsittelivät sillä hetkellä ajankohtaisia arkipäivän asioita, kuten lapsen päiväkotipäivän aikaisia tapahtumia. Osa vastaajista toivoi lisää mahdollisuuksia pidempään keskusteluun päiväkodin työntekijöiden kanssa. Vasu-keskustelu nähtiin mahdollisuutena keskustella työntekijöiden kanssa syvällisemmin ja se koettiin tilanteena erilaiseksi kuin *”ohimennen ovensuussa”* käytävä nopea jutustelu.

Hyvin nopeasti päivien jälkeen. Päiväkodissa on usein kiire, joten mitenkään kovin syvällisesti lapsen luonnetta tms. ei käydä läpi, mikä on ihan ymmärrettävää. Siksi haluaisimme useammin juttutuokioita.

Syvemmin käymme keskustelua vasu-keskustelussa, jossa käymme läpi lapsen kasvua ja kehitystä; ja asioita joihin yhdessä päiväkodin hoitohenkilökunnan kanssa paneudumme lapsen tarpeisiin tai tuen antamiseen.

Vastaajat toivoivat, että päiväkodin työntekijät kertoisivat huolenaiheistaan mahdollisimman pian niiden herättyä. Jos työntekijät epäilevät, että *”kaikki ei ole niin kuin pitäisi”*, heidän tulisi ottaa asia puheeksi lapsen vanhemman kanssa. Vanhempien mukaan oli tärkeää, että mietityttävistä asioista kerrottaisiin mahdollisimman pian ja matalalla kynnyksellä, jolloin niihin voi puuttua ajoissa. Vaikeampien asioiden puheeksi ottamisen tulisi mielellään tapahtua *”ei lennossa vaan niin että on aikaa kysyä ja keskustella jottei asia jää painamaan”*.

Kaikkia huolenaiheita lapsiin liittyen (lasten kehitykseen/käyttäytymiseen liittyvät, kaverisuhteisiin/kiusaamiseen liittyvät) matalalla kynnyksellä.

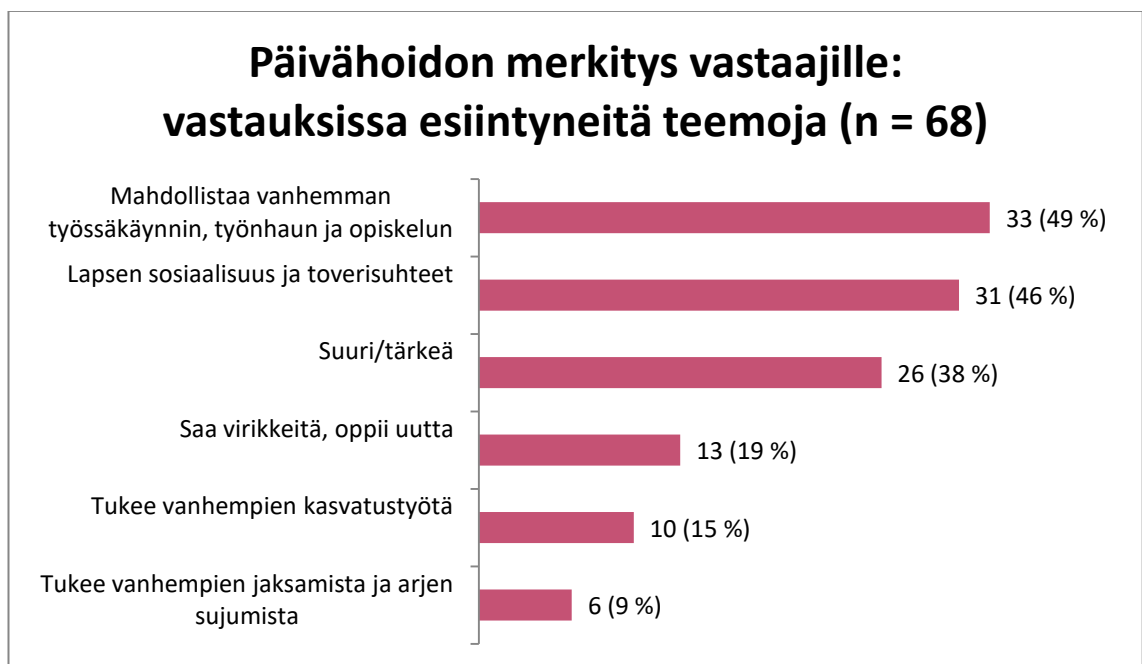
Mikäli lapseni käytöksessä/kehityksessä tapahtuu ”epätoivottu” muutos, niin toivoisin, että siitä kerrottaisiin mahdollisimman pian, jotta asiaan voisi puuttua..

4.3 Päiväkodin rooli ja tehtävät vanhempien näkökulmasta

Tässä luvussa käsitellään päivähoiton roolia ja tehtäviä vanhempien näkökulmasta kuvattuna. Alaluvussa 4.3.1 perehdytään siihen, mikä on päivähoiton merkitys vanhemmille ja mikä on päiväkodin rooli muihin palveluihin eteenpäin ohjaamisessa. Tässä alaluvussa käsitellään myös sitä, missä palveluissa vanhemmat kokivat voivansa ottaa puheeksi perheensä arjessa askarruttavia asioita. Alaluvussa 4.3.2 puolestaan tarkastellaan päiväkodin ja vanhempien välistä tiedonvaihtoa ja sitä, millaisia asioita vanhemmat kokivat voivansa jakaa päiväkodin työntekijöiden kanssa.

4.3.1 Päivähoiton merkitys vanhemmille

Päivähoiton merkitystä kysyttäessä, vanhempien vastauksissa nousi esille viisi varsinaista teemaa. Lisäksi osa vastaajista mainitsi vastauksessaan lyhyesti päivähoiton merkityksen olevan yleisesti suuri tai tärkeä.

KUVIO 4. Päivähoiton merkitys vastaajille.

Puolet vastaajista kertoi päiväkodin olevan ennen kaikkea työssäkäynnin, työnhaun tai opiskelun mahdollistaja (kuvio 4). Päiväkotia luonnehdittiin muun muassa “*turvalliseksi hoitopaikaksi lapselle vanhempien työpäivien ajaksi*”. Lapsen sosiaalisuuteen ja kaverisuhteisiin liittyvät asiat tulivat vastauksissa esille lähes yhtä usein. Vastaajat pitivät

tärkeänä, että lapsi saa päiväkodista uusia kavereita ja oppii sosiaalisia taitoja, kuten lelujen jakamista.

Lapsen kannalta opettaa tärkeitä taitoja esim. ryhmässä toimimisesta, kaaveritaitoja, oman vuoron odottamista ym.

[Päiväkodissa lapsella tapahtuu] kehitystä tiedoissa ja taidoissa.

Vastauksissa tuotiin esille myös se, että lapsi oppii päiväkodissa uutta sekä saa siellä virikkeitä ja mielekästä tekemistä. Päiväkodin todettiin myös tukevan vanhempien kasvatustyötä ja olevan “*kumppanina lasten kasvatuksessa*” sekä antavan “*ammattitaitoisten ihmisten osaamisen lapsen kasvatuksen tueksi*”. Myös vanhempien jaksamisen tukeminen tuli esille vastauksissa. Päiväkotia luonnehdittiin esimerkiksi “*arjen pyörittämisen mahdollistajaksi*” ja paikaksi, joka “*helpottaa vanhempien jaksamista arjessa*”.

Vastaajista hieman yli puolet oli sitä mieltä, että päiväkodista tulisi myös saada apua muihin palveluihin löytämiseen. Näiden vastaajien mukaan päiväkodissa tulee olla saatavilla tukea tarvittavien palveluiden löytämiseen ja niihin hakeutumiseen. Lisäksi päiväkodin työntekijöiden tulisi pystyä tarjoamaan tietoa juuri kyseiselle perheelle sopivista palveluista. Myös palveluiden yhteystietojen tulisi olla päiväkodin henkilökunnan tiedossa.

Muutaman vastaajan mielestä paras tapa päiväkodin ulkopuolisiin palveluihin ohjaamiseen olisi päiväkodin tiloissa oleva ilmoitustaulu, jossa olisi esitelty kattavasti paikallisia palveluja. Toisten vastaajien mukaan apua tulisi olla saatavilla vanhemman aloitteesta, kun taas toiset näkivät, että avun tarjoaminen on päiväkodin työntekijöiden tehtävä.

*Silloin, jos vanhempi itse tuo esille olevansa huolissaan jostain ja kaipaa-
vansa asiaan apua, tulisi päiväkodin henkilökunnan osata auttaa.”*

Jos päiväkodin työntekijät näkevät, että perhe tarvitsisi tukea jossain asiassa, niin heidän pitäisi jotenkin hienovaraisesti ohjata heitä avun piiriin.

4.3.2 Päiväkodin ja vanhempien välinen tiedonvaihto

Tässä alaluvussa käsitellään päiväkodin ja vanhempien välistä tiedonvaihtoa. Lisäksi perehdytään siihen, millaisia asioita päiväkodin työntekijän on vastaajien mielestä olennaista tietää perheen arjesta. Luvussa käsitellään myös asioita, joita vanhemmat toivovat toimivalta kommunikaatiolta päiväkodin työntekijöiden kanssa.

KUVIO 5. Lapsen liittyvät asiat, joista päiväkodin työntekijöiden tulisi vastaajien mielestä olla tietoisia.

Vanhempien mukaan päiväkodin työntekijöiden olisi hyvä tietää mahdollisimman kattavasti kaikki lapsen liittyvät asiat, jotta lasta ja hänen käyttäytymistään on mahdollista ymmärtää päiväkodissa *“pintaa syvemältä”* ja jotta lapsen ja perheen kokonaistilanne hahmottuisi lapsen hoitajille (kuvio 5). Päiväkodin työntekijöiden kuului erityisesti tietää lapsen hoitopäivään ja kasvatukseen sekä kehitykseen liittyvistä asioista. Lisäksi olennaiseksi koettiin tieto lapsen mahdollisista diagnooseista. Vapaa-ajan ja asuinympäristön merkitys oli vastauksissa pienempi muihin teemoihin verrattuna.

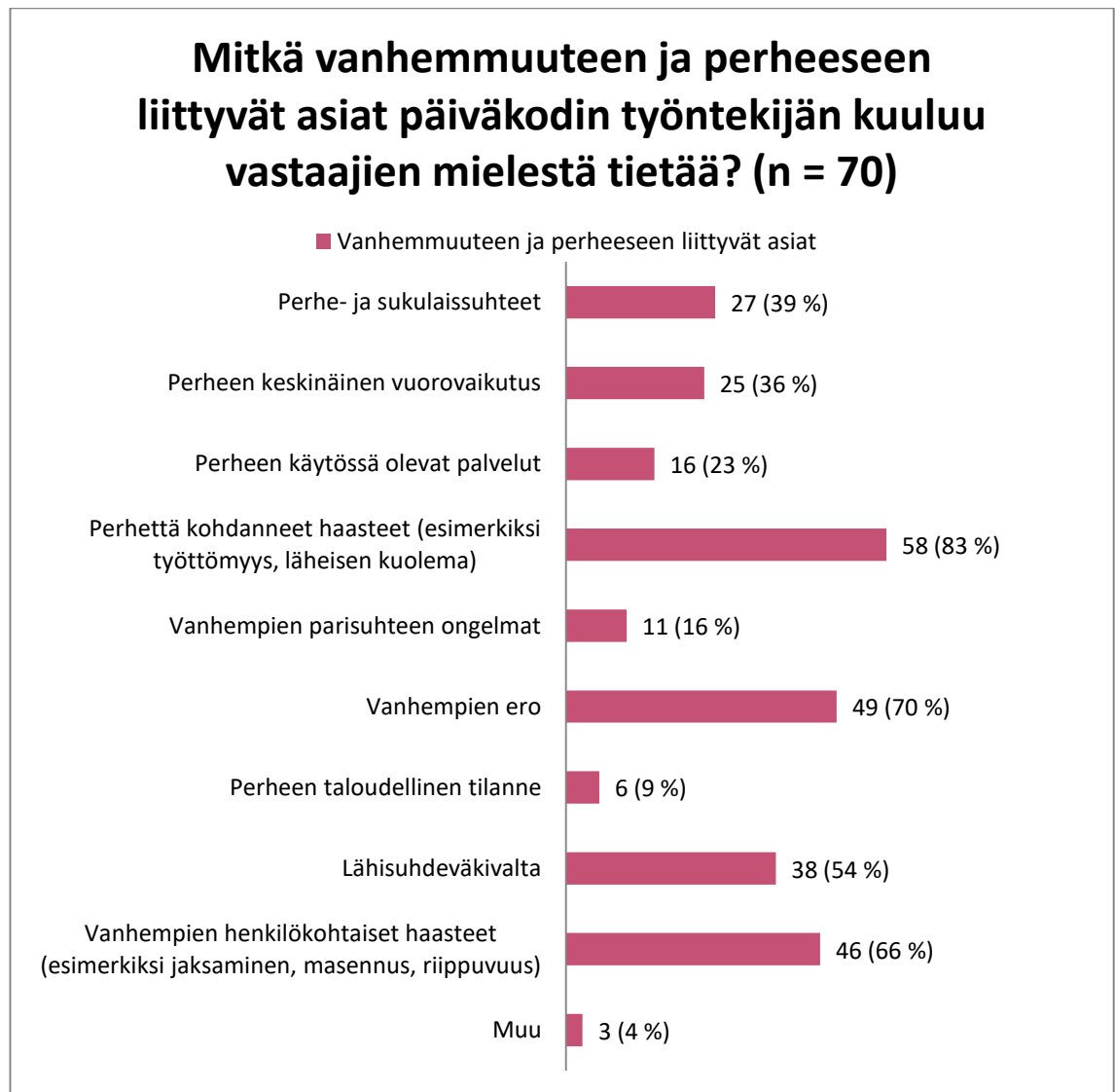
Avoimen yhteistyön ja molemminpuolisen tiedotuksen koettiin olevan kaikkien etu. Eräs vastaaja kertoi, että he kokevat olevansa perheenä erityisen läheisessä yhteistyössä juuri päiväkodin työntekijöiden kanssa. Toimivan yhteistyön korostettiin olevan erityisen tärkeää lapsen päiväkotitapaamisen alkuvaiheessa, jotta lapsen kanssa *“ei tartte aloittaa ihan alusta”* hänen aloittaessaan päiväkodissa. Kommentin kirjoittanut vastaaja koki hoidon aloituksen olevan lapselle sitä helpompaa, mitä enemmän hoitajilla on etukäteistietoa lapsesta.

Olisi tärkeä olla tietoinen perusasioista; mitä enemmän "poikkeavia" koti- tai muita asioita on tiedossa, sitä paremmin pystytään reagoimaan ja tukemaan lasta/perhettä.

Vastaajat pohtivat päiväkodin tärkeyttä ja sen vastuuta yhtenä lapsen kasvattajista. He kokivat, että lapsen elämään liittyvien taustatekijöiden tietämys on monella tavalla hyvin oleellista lapsen hoitajille. Se on perustana toimivalle ja lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin tähtäävälle kodin ja päiväkodin väliselle kasvatuskumppanuudelle. Vanhempien kokemuksen mukaan päiväkodin työntekijöiden laaja tietämys lapsen kotiasioista parantaa työntekijöiden mahdollisuutta reagoida poikkeaviin asioihin ja tukea lasta sekä perhettä.

Eräessä vastauksessa tuotiin esille, että lapsen kotiasiat heijastuvat vahvasti lapsen käyttökseen myös hoitopäivän aikana. Hoitajien on hyvä tietää, mikä lasta mahdollisesti huolettaa, jos esimerkiksi perheen elämäntilanteessa on tapahtunut jokin muutos. Lisäksi yksi vastaaja kommentoi haluavansa puolestaan päivän päätteeksi tietää, miten lapsella on sujunut päiväkodissa. Työntekijältä siis odotetaan sitä, että hän osaa kertoa olennaisimmat asiat lapsen päiväkotipäivästä haettaessa lasta hoidosta. Vastauksissa toivottiin siis vastavuoroisuutta kodin ja päiväkodin välisessä tiedonvaihdossa.

Pitäisi olla mahdollisimman avointa yhteistyötä kodin ja päiväkodin välillä.

KUVIO 6. Vanhemmuuteen ja perheeseen liittyvät asiat, joista päiväkodin työntekijöiden tulisi vastaajien mielestä olla tietoisia.

Useiden vastaajien mielestä päiväkodin työntekijän olisi tärkeintä tietää suoraan lapsen vaikuttavista asioista (kuvio 6). Tällaisia asioita voivat olla esimerkiksi perhettä kohdanneet haasteet tai vanhempien ero. Vain noin viidesosa vastaajista ajatteli, että päiväkodin työntekijöiden tulisi tietää perheen käytössä olevat muut palvelut. Päiväkoti ei myöskään yleisesti ottaen ollut vastaajille paikka, jossa puhua esimerkiksi vanhempien parisuhteen ongelmista tai perheen taloudellisesta tilanteesta.

Tietty yksityisyys myös vanhemmille. Eli kertoa asiat, jotka haluaa ja/tai ovat erityisen merkittäviä lapsen käyttäytymisen päiväkodissa kannalta.

Ei kaikkea viitti päikyssä puida.

Muutaman vastaajan mielestä päiväkodin työntekijöiden ei välttämättä ole tarpeen tietää vanhemmuuteen ja hoitolapsen perheeseen liittyviä asioita. Perheen tulisi saada itse päättää, millaisia asioita he haluavat jakaa lapsen hoitajien kanssa. Yksi vastaajista toteasi myös, että päiväkodin työntekijöiden tulisi itse ottaa tarvittaessa puheeksi lasta vai-vaavia perheeseen liittyviä asioita, jos hoitolapsen perhe ei ole halunnut kertoa niistä oma-aloitteisesti.

Nämä on mielestäni vanhempien itsensä ratkaistavaksi jääviä asioita. En haluisi että päivähoidon henkilökuntaa rasitettaisiin tämänkaltaisilla huolilla.

Suurin osa vastaajista oli kertomansa perusteella melko vahvasti avoimuuden ja rehellisyyden kannalla. Heidän mukaansa vanhemmuuteen ja perheeseen liittyvistä asioista olisi pääsääntöisesti hyvä kertoa päiväkodin työntekijöille siinä tapauksessa, että vanhempi kokee niiden vaikuttavan lapseen jollain tavalla. Avointa tiedotusta perusteltiin esimerkiksi sillä, että vanhempien jaksaminen sekä muutokset perheen elämässä vaikuttavat koko perheeseen. Nämä muutokset näkyvät todennäköisesti lapsen olemuksessa, käytöksessä ja hänen kertomissaan asioissa myös hoitopäivien aikana.

Kaiken kaikkiaan vastauksista sai sellaisen kuvan, että vanhemmat halusivat tietää lastensa päiväkotipäivästä mahdollisimman kattavasti. Vanhemmat halusivat tietää yleisesti, millainen lapsen mieliala oli ollut hoitopäivän aikana. He toivat myös esille haluavansa tietää mahdollisista haasteista, ongelmatilanteista tai normaalista poikkeavista tapahtumista. Näistä esimerkkeinä mainittiin kolhut, tappelut ja kiusaaminen. Vanhemmat halusivat myös luonnollisesti tietää, jos lapsi oli päivän aikana vaikuttanut kipeältä.

Yksi vastaaja summasi haluavansa tietää kaikesta, minkä voisi kuvitella vaikuttavan lapsen hoitopäivään ja sen jälkeiseen aikaan. Perheen kohtaamat haasteet vaikuttavat vastaajien mukaan laajalti lapsen hyvinvointiin. Useassa vastauksessa todettiin perheen taustojen tietämisen auttavan hoitajia ymmärtämään lasta ja hänen reagointiaan eri asioihin. Taustojen tietäminen myös auttaa tarvittaessa päiväkodin työntekijöitä tukemaan lasta kotiasioiden herättämien tunteiden käsittelyssä.

[Kaikki nämä asiat] vaikuttavat kokonaisvaltaisesti lapseen ja mielestäni myös päiväkodissa lapseni hoitajien täytyy tuntea lapseni ja häneen vaikuttavat asiat, että hän tulee ymmärretyksi ja häntä pystytään tukemaan.

Vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden välisen avoimen kommunikaation arveltiin olevan edellytys sille, että päiväkodin työntekijät voivat omalta osaltaan tarjota tukea perheelle vaikeina hetkinä. Työntekijät voivat tukea lapsen kasvun ja kehityksen lisäksi koko perhettä ja tarvittaessa myös puuttua huolta herättäneisiin asioihin. Avoimesta asioiden kertomisesta seuraa erään vastaajan näkemyksen mukaan myös tuen ja avun saamisen matalalla kynnyksellä. Yksi vastaaja kommentoi, että pyrkimys avoimuuteen johtaa hänen kokemuksensa mukaan myös luottamukseen päiväkodin työntekijöiden ja vanhempien välillä.

Pelkkä asian jakaminen voi helpottaa, eikä tarvi "kiillottaa pintaa" ja peitellä tilannetta.

5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää ja kuvailla tamperelaisten vanhempien kokemuksia varhaisen tuen toteutumisesta päiväkodeissa. Tähän liittyen kartoitettiin asiakkaan ja työntekijän välistä vuorovaikutusta ja yhteistyön toimivuutta. Pyrkimyksenä oli myös löytää varhaisen tuen toteuttamisen kehittämiskohteita vanhempien näkökulman selvittämisen kautta. Tässä luvussa esitellään yhteenvetona keskeisimmät tulokset tutkimuskysymyksittäin. Luvussa perehdytään myös aineistosta esiinnousseisiin kehittämisen kohteisiin ja pohditaan niihin ratkaisuja. Luvun lopussa esitetään johtopäätöksiä ja tarkastellaan tutkimustulosten merkitystä.

5.1 Päiväkoti varhaisen tuen toteuttamisen paikkana

Tässä alaluvussa käsitellään päiväkotia varhaisen tuen toteuttamisen paikkana opinnäytetyön ensimmäisen ja toisen tutkimuskysymyksen kautta. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tavoitteena oli selvittää, miten vanhemmat ovat kokeneet varhaisen tuen toteuttamisen oman lapsensa hoitopaikassa. Kokemukset varhaisen tuen toteutumisesta olivat pääosin myönteisiä.

Myönteisten kokemusten taustalla oli usein päiväkodin työntekijöiden ammatillinen, positiivinen ja rakentava suhtautuminen perheiden tuen tarpeisiin. Vastaajat kokivat päiväkodin toimivan heidän kumppaninaan lasten kasvatuksessa. Käytännössä tämä kasvatuskumppanuus ilmeni muun muassa siten, että vanhemmat saattoivat halutessaan kysyä neuvoja päiväkodin henkilökunnalta lasta koskevissa asioissa. Vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden väliset keskustelut painottuivat pääasiassa hoitopäivän kulkuun ja muihin käytännön asioihin.

Avoin ja vastavuoroinen kommunikaatio koettiin edellytyksenä sille, että päiväkodin työntekijöiden on mahdollista tukea perhettä matalalla kynnyksellä tilanteen niin vaatiessa. Toimiva kommunikaatio edisti myös luottamuksen syntymistä perheiden ja päiväkodin työntekijöiden välillä ja mahdollisti tarvittaessa huolten puheeksioton. Vanhempien positiivisesti kuvaamissa tilanteissa työntekijöiden toimintaa voisi luonnehtia asiakaslähtöiseksi.

Asiakaslähtöisyyden kokemukseen vaikuttivat osaltaan työntekijöiden toiminnan lisäksi myös vanhemman ja työntekijän väliset henkilökiemiat. Vanhemmilla oli varhaisen tuen toteutumisesta sekä myönteisiä että kielteisiä kokemuksia. Alaluvussa 5.2 käsitellään tarkemmin sitä, millaisia haasteita ja edistäviä tekijöitä vanhemmat kokivat olevan päiväkodissa toteutetulla varhaisella tuella.

Toisena tutkimuskysymyksenä oli selvittää, mitkä ovat päiväkodin rooli ja tehtävät vanhempien näkökulmasta. Tähän liittyen kartoitettiin myös, miten päiväkotitoiminta suhteutuu vanhempien näkökulmasta muihin lapsiperheiden palveluihin ja missä vanhemmat kokevat voivansa ottaa puheeksi huoliaan. Päiväkodin tärkeimmän tehtävän katsottiin olevan vanhempien työssäkäynnin tai opiskelun mahdollistaminen. Vanhemmille oli myös tärkeää, että lapsi saa päiväkodissa olla tekemisissä ikätovereidensa kanssa. Näiden kahden pääroolin lisäksi päiväkodin keskeisiä tehtäviä olivat myös virikkeellisen varhaiskasvatuksen tarjoaminen ja päiväkodin tarjoama tuki. Päiväkodin koettiin tukevan perheitä arjen sujumisessa sekä vanhempia kasvatustyössä ja jaksamisessa.

Päiväkodin toimiminen perheen tukena ja lapsen yhtenä kasvattajana vaatii kasvatuskumppanuuden toteutumista ja sujuvaa tiedonkulkua päiväkodin ja kodin välillä. Vanhemmat kokivat, että päiväkodin henkilökunnan on tärkeää olla tietoisia hoitopäivän ulkopuolisista suoraan lapseen liittyvistä asioista, kuten lapsen kehityksestä ja haasteista kotona. Muiden hoitopäivän ulkopuolisten asioiden ei koettu kuuluvan päiväkodin henkilökunnan tietoon. Avoimen yhteistyön koettiin siis olevan pääosin hyvä asia niin vanhempien kuin päiväkodin henkilökunnankin kannalta. Jos tiedotus ei kuitenkaan todellisuudessa ole tarpeeksi avointa, työntekijöille voi olla haasteellista hahmottaa perheen kokonaistilanne ja puuttua mahdollisiin ongelmiin ajoissa.

Vaikka kasvatuskumppanuus ja yhteistyön avoimuus koettiin tärkeäksi, vanhemmat halusivat vetää rajan siihen, millaisia asioita he käsittelevät päiväkodissa. Henkilökohtaisiin asioihin liittyvää tukea halutessaan vastaajat kääntyivät mieluummin perheen ja ystävien puoleen, kun taas päiväkodilta sai ammatillista tukea lapsen kasvatukseen liittyen. Vertaistuen ja virallisempien tahojen erilaisuus tuen tarjoajina korostuikin vastauksissa. Vastaajat halusivat itse määrittellä, mistä perheen asioista päiväkodissa keskustellaan. Tästä huolimatta he myös toivoivat päiväkodin työntekijän ottavan ammattinsa puolesta viimesijaisen vastuun puheeksiottamisesta. Työntekijän tulisi ottaa rohkeasti

esille lapsen päivähoidon ja perheen hyvinvoinnin kannalta tärkeät asiat, mikäli vanhempi ei ole itse ottanut niitä päiväkodilla puheeksi.

Hieman yli puolet vanhemmista ajatteli, että päiväkodista tulisi myös saada apua muihin palveluihin löytämiseen. Kuitenkin vain viidesosan mielestä päiväkodin työntekijän tulisi tietää, mitä palveluja perheellä on käytössään. Vanhemmat eivät siis pitäneet päiväkodin roolia palveluohjauksessa erityisen merkittävänä. Päiväkodin työntekijöiden on kuitenkin hyvä tietää muista alueen palveluista ja osata ohjata perhe niiden piiriin tarvittaessa. Sosiaali- ja terveystieteiden esitteitä voisi olla saatavilla esimerkiksi päiväkodin ilmoitustaululta, jotta vanhemman olisi mahdollista halutessaan tutustua niihin itsenäisesti.

Vanhemmat siis toivoivat saavansa apua päiväkodilta muiden palvelujen selvittämiseen, mutta eivät kuitenkaan olleet valmiita jakamaan työntekijän kanssa perheen asioita tai tietoa perheen käytössä olevista palveluista. Työntekijä ei tällöin luultavimmin osaa neuvoa perhettä palvelujen löytämisessä parhaalla mahdollisella tavalla tai hän saattaa suositella perheelle heillä jo käytössä olevaa palvelua. Työntekijän työnteon helpottamista tärkeämpää on mielestämme kuitenkin se, että vanhempi saa itse määrittellä, mitä lapsen ja muun perheen tietoja päiväkodilla on käytettävissä. Asiakkaan tulisi saada aidosti itse valita, mitä asioita hän haluaa tuoda päiväkodin työntekijöiden tietoon.

5.2 Varhaisen tuen toteutumista edistävät ja vaikeuttavat tekijät

Kolmannen tutkimuskysymyksen tavoitteena oli tuoda kehittämisenäkökulma varhaiseen tukeen. Kysymyksen tarkoituksena oli kartoittaa varhaista tukea edistäviä seikkoja ja sen toteutumisen haasteita päiväkodin arjessa. Vanhempien näkökulmasta keskeisenä näyttäytyi lapsen kuulumisten kertominen hoitopäivän lopuksi. Vanhemmat halusivat tietää lapsen päiväkotipäivänä tapahtuneet keskeisimmät iloiset ja ikävät asiat. Osa kaipasi myös tarkempaa kuvausta päivän kuulumisista tavanomaisen ”ihan hyvä päivä” -kommentin sijaan.

Esille tuotiin myös se, että päiväkotipäivän lopuksi kerrottavat kuulumiset liittyvät ajoittain eri asioihin kuin niihin, mistä vanhemmat todellisuudessa olisivat kiinnostuneita. Avoin tiedotus mahdollistaa varhaisen tuen toteutumisen, sillä silloin sekä vanhempi

että päiväkodin työntekijä ovat tietoisia lapsen asioista. Avoimen tiedotuksen lisäksi vanhemmat toivat esille myös muita edellytyksiä varhaisen tuen toteutumiseksi. Toimivan ja tehokkaan varhaisen tuen edellytyksiä ja haasteita on koottuna taulukkoon 3.

Varhaisen tuen toteutumisen		
Edistäviä tekijöitä		Haasteita
Työntekijä on tuttu ja luotettava	→	Työntekijän ja vanhemman väliset henkilökemiat eivät kohtaa
Työntekijöillä on aikaa kuunnella	→	Työntekijöillä ei ole aikaa, päiväkodilla on kiireistä
Työntekijä suhtautuu ymmärtäväisesti, mutta kuitenkin ammattimaisesti	→	Työntekijä korostaa puheessaan vain negatiivisia asioita
Vanhempi kokee tullessa kuulluksi	→	Vanhemman esille tuomiin asioihin ei puututa käytännön tasolla, vaikka häntä kuunnellaankin
Tiedotus kodin ja päiväkodin välillä on avointa ja toimivaa	→	Vanhempi ei koe luontevaksi puhua asioista vieraan kanssa
Päivittäinen kuulumisten vaihto lapsen päiväkotipäivästä	→	Suppea kuulumisten vaihto: ”Lapsen päivä meni ihan hyvin”

TAULUKKO 3. Varhaisen tuen toteutumista edistävät ja vaikeuttavat tekijät.

Huolen puheeksiottamista ja sitä kautta varhaista tukea edistävinä tekijöinä vanhemmat pitivät päiväkodin työntekijän tuttuutta ja luotettavuutta. Työntekijän asiakaslähtöinen suhtautuminen ja vanhemman kuulluksi tulemisen kokemus edistivät myös vaikeista asioista keskustelua ja huolen puheeksiottoa. Työntekijällä tulee olla aikaa kuunnella ja puheeksiottamiselle on tarjottava mahdollisuus. Vanhemmat toivoivat myös, että päiväkodin työntekijät kertoisivat heille avoimesti mahdollisista huolenaiheistaan.

Osa vanhemmista ei kuitenkaan kokenut luontevana puhua perheen asioista vieraan ihmisen kanssa. Jos vanhemmalla on esimerkiksi aiempia huonoja kokemuksia yhteistyöstä viranomaisten kanssa, hän ei välttämättä halua puhua asioista päiväkodin työntekijöiden kanssa. Päiväkodilla keskustelua vaikeutti myös se, että lapsen päiväkotiin vienti- ja hakutilanteet olivat monen vanhemman kokemuksen mukaan usein kiireisiä. Työntekijän kanssa ehdittiin vaihtaa vain pari sanaa eikä tilanteissa ollut mahdollisuutta syvällisempään keskusteluun. Näiden haasteiden myötä tuli esille myös perheen henkilökohtaisen tukiverkoston merkitys.

Työntekijöiden kiire nousi vahvasti esille yhtenä varhaisen tuen toteutumisen haasteista (taulukko 3). Monet vanhemmat olivat kokemuksensa mukaan tulleet päiväkodissa hyvin kuulluksi kiireestä huolimatta. Vaikeampien aiheiden puheeksiottaminen voi kuitenkin tuntua vienti- tai hakutilanteessa hankalalta myös muiden vanhempien läsnäolon takia. Perheen haasteista ei haluttaisi keskustella pikaisesti ovensuussa muiden vanhempien kuullen. Työntekijältä toivottiin sitä, ettei hänkään ottaisi vaikeampia asioita puheeksi kiireisessä tilanteessa, jossa on läsnä lapsia tai muita vanhempia. Vanhemmat eivät aina ehdi tai halua jäädä päivän päätteeksi erikseen odottamaan keskustelumahdollisuutta, jos päiväkodin työntekijä keskustelelee jonkun toisen lapsen vanhemman kanssa. Tämän vuoksi tärkeät asiat saattavat jäädä käsittelemättä tai niistä keskustelu voi viivästyä.

Työntekijän tulisikin tarjota tarvittaessa vanhemmalle mahdollisuutta varata erillinen kahdenkeskinen aika lapseen tai perheeseen liittyvien asioiden käsittelyyn. Osa vanhemmista toivoikin lisää mahdollisuuksia kiireettömille ja häiriöttömille juttutuokioille päiväkodin työntekijöiden kanssa. Erikseen järjestettävissä keskusteluhetkissä on kuitenkin usein vanhempien osalta ongelmia aikataulutuksen suhteen, päiväkodin ollessa avoimena pääosin vanhempien työaikana. Kommunikoinnin apuna voisi olla sähköinen reissuvihko tai muu aktiivisesti käytetty tietoturvallinen vanhempien ja päiväkodin välinen kommunikointikanava. Sen kautta vanhemmat voisivat tuoda esille omia huolenaiheitaan ja kysyä työntekijöiden mielipidettä esimerkiksi kasvatuksellisiin asioihin liittyen.

Vanhemmat arvostivat työntekijöiden asiallista ja ammatillista, mutta kuitenkin empaattista ja lämmintä suhtautumista. Tämän seurauksena vanhemmat saivat aidon kokemuksen kuulluksi tulemisesta, mutta se ei kuitenkaan yksinään riitä. Asiakkaan puheeksi ottamiin asioihin tulee myös puuttua käytännön tasolla, etenkin jos konkreettinen apu on ollut asiakkaan toiveena. Osassa vanhempien kokemuksista tuli ilmi, että kuulluksi tulemisen kokemuksesta huolimatta jonkin asian esille tuominen ei ollut johtanut toimenpiteisiin tai tuen saantiin. Suurin osa vanhemmista koki saaneensa haluamiinsa asioihin tukea päiväkodin työntekijöiltä, mutta esille tuotiin myös tilanteita, joissa tuki oli ollut vanhemman kokemuksen mukaan riittämätöntä.

Puheeksiottotilanteisiin liittyen vastauksissa kuvattiin lähinnä erilaisia haasteita ja ongelmatilanteita. Vanhempia kuitenkin kiinnostivat myös myönteiset asiat, kuten lapsen

kehitys ja onnistumiset. Negatiivisuuteen keskittyminen saattaa johtua osaltaan puheeksiottamisen kulttuurista: kysyttäessä puheeksi otettavia asioita mieleen tulevat ehkä enemmän haasteet ja ongelmat kuin positiiviset asiat. Lisäksi vanhempien ei kenties tarvitse itse kysyä positiivisista asioista, koska työntekijät luultavimmin mainitsevat niitä oma-aloitteisesti arjen keskusteluissa. Haasteiden ja ongelmien kohdalla puheeksiottotilanne taas on erilainen ja harkitumpi. Näistä asioista keskustelu jää mahdollisesti sen myötä paremmin vanhemman mieleen kuin jokapäiväinen päivän sujumisesta työntekijöille esitetty kysymys. Tämä voi osaltaan selittää haasteiden painottumista vanhempien vastauksissa.

6 POHDINTA

6.1 Eettisyys ja luotettavuus

Eettisyys ja luotettavuus tulee ottaa huomioon myös opinnäytetyöprosessissa, koska siinä tulee noudattaa yleisiä tutkimuseettisiä periaatteita. Otimme työssämme huomioon eettisyyden ja luotettavuuden eri osa-alueita mahdollisimman kattavasti. Tässä luvussa perehdymme tarkemmin näihin eettisyyden ja luotettavuuden eri osa-alueisiin ja arvioimme niiden soveltamista tämän opinnäytetyön osalta. Eettisyys ja luotettavuus tulee huomioida jo tutkimuskysymysten määrittelyvaiheessa. Tutkimuskysymysten määrittely auttaa selventämään opinnäytetyön tarkoitusta ja tavoitetta opinnäytetyön tekijöille, empiirisen osion kohdejoukolle sekä valmiiseen opinnäytetyöhön tutustuville.

Tutkimusta toteutettaessa tulee varmistaa aineistonkeruuseen osallistuvien olevan tietoisia siitä, mistä tutkimuksessa on kyse ja siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Tutkimuskutsun saajille tulee selventää ennen aineistonkeruun toteuttamista, mitkä ovat tutkimuksen tavoitteet ja mitä tutkimusmenetelmää siinä käytetään. Tutkimuksen toteuttajan tulee varmistaa, että osallistuja tietää, mistä tutkimuksessa on kyse antaessaan suostumuksensa osallistumiselle. Kaikilla valittuun kohdejoukkoon kuuluvilla tulee olla oikeus kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen ja jättäytyä pois tutkimuksesta sen missä tahansa vaiheessa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.)

Pyrimme ottamaan riittävän tiedotuksen huomioon jo vanhemmille lähetetyssä saatekirjeessä. Siinä kerroimme, että kysely käsittelee muun muassa päiväkodin työntekijöiden toimintaa, päiväkodin merkitystä perheille ja sen perheille tarjoamaa tukea. Vanhemmat saattoivat tämän tiedon perusteella päättää, haluavatko he tutustua linkin takana olevaan kyselyyn tarkemmin.

Kyselylomakkeen ohjetekstissä kerroimme, että opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää tamperelaisten vanhempien kokemuksia yhteistyöstä päiväkotien henkilökunnan kanssa. Mainitsimme myös, että kyselyn kautta pyritään saamaan tietoa työntekijöiden vanhemmille tarjoamasta tuesta ja asiakaslähtöisyyden toteutumisesta päiväkodeissa. Kysely oli mahdollista jättää kesken heti ohjeistuksen lukemisen jälkeen tai milloin tahansa lomaketta täytettäessä. Vastaukset tallentuivat osaksi aineistoa vasta "LATAA"-

painikkeen painamisen jälkeen. Kesken jätettyihin lomakkeisiin annetut tiedot eivät tulleet tietoomme. Jos vastaaja jätti kyselyn kesken, emme saaneet tietää hänen ikäänsä, elämäntilannettaan, lapsensa päiväkotia tai muitakaan taustatietoja.

Kyselyyn vastaajilla oli siis mahdollisuus olla osallistumatta tutkimukseen vielä vastausvaiheessakin. Kyselykutsun saaneiden henkilöiden ei tarvinnut sitoutua kyselyyn osallistumiseen tai vaarantaa anonymiteettiään. Kyselyyn osallistuneiden ei esimerkiksi tarvinnut ilmoittautua osallistujiksi tai antaa ennakkotietoja perheestään ja tilanteestaan. Vastaajan taustatiedot saatiin tietoon vasta silloin, kun hän päätti osallistua kyselyyn palauttamalla täyttämänsä kyselylomakkeen. Vastaajien ei tarvinnut myöskään ilmoittaa omalle päiväkodilleen kyselyyn osallistumisesta vaan kyselykutsut välitettiin kaikille kyseisen päiväkodin hoitolasten vanhemmille. Päiväkodit eivät siis saaneet tietoonsa, ketkä vanhemmista olivat heille jätetyn palautteen tai työntekijöiden toiminnasta esitetyn kritiikin takana.

Osallistujien anonymiteetti tulee taata myös opinnäytetyöprosessin muissa vaiheissa. Tutkimukseen osallistuneilta saatuja tietoja ei tule käyttää mihinkään muuhun tarkoitukseen, kuin siihen, mikä on kerrottu osallistujille tutkimuksen alkuvaiheessa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131). Tämän opinnäytetyön aineistonkeruuvaiheen alussa vanhemmille kerrottiin, että heidän vastauksiaan tullaan käyttämään opinnäytetyössä tamperelaisten päiväkotilasten vanhempien näkemysten esilletuomiseen. Vanhempia tiedotettiin myös siitä, että heidän antamansa palaute tullaan välittämään sille päiväkodille, jossa heidän lapsensa on hoidossa. Heille kerrottiin myös, että valmis opinnäytetyö tullaan julkaisemaan Theseus-sivustolla.

Saatuja tietoja on käsiteltävä siten, että luottamuksellisuus ei vaarannu aineistonkeruu-, analyysi- tai raportointivaiheessa. Opinnäytetyötä varten kerätty aineisto säilytettiin salasanallisessa palvelussa siten, ettei ulkopuolisilla ollut pääsyä aineistoon. Aineistoa käsiteltiin huolellisuutta noudattaen koko analyysivaiheen ajan. Aineiston raportointi pyrittiin tekemään tavalla, joka tuo esille vastaajien oman äänen, näkemykset ja ilmaisutavan esimerkiksi sitaattien kautta, mutta säilyttää kuitenkin anonymiteetin. Sitaatteihin ei missään vaiheessa yhdistetty taustatietoja. Vastaajien tunnistamista helpottavat henkilökohtaiset tiedot ja yksityiskohdat poistettiin ennen sitaattien liittämistä opinnäytetyöhön.

Opinnäytetyömme kyselyyn osallistuneiden oli mahdollista muuttaa vastauksiaan ennen kyselylomakkeen palauttamista ja tarvittaessa myös sen jälkeen. He eivät kuitenkaan pystyneet lomakkeen palauttamisen jälkeen enää poistamaan vastaustaan kokonaisuudessaan. Tiedot oli kuitenkin käytännössä mahdollista poistaa muuttamalla kaikkien kysymysten vastaukset tyhjäksi tai mitään tarkoittamattomaksi kirjainsarjaksi. Vastauskohtainen tietojen muuttaminen on kuitenkin vastaajan kannalta vaivalloista, joten lähetetyn lomakkeen poistamiseen olisi pitänyt tarjota mahdollisuus.

Tuomen ja Sarajärven (2009, 131) mukaan tutkimukseen osallistuvilla on myös oikeus kieltää itseään koskevien tietojen käyttö tutkimusaineistona. Kieltäytymiseen tulee olla mahdollisuus aineistonkeruuvaiheen aikana ja sen jo päätyttyä. Tämän tutkimuseettisen periaatteen toteutumista vaikeutti omassa opinnäytetyössämme se, ettei yhteystietojamme ollut saatavilla vanhemmille lähetetyssä kyselykutsussa ja se, että kyselyt välitettiin vanhemmille päiväkotien kautta. Havaitimme yhteystietojen puutteen vasta aineistonkeruuvaiheen päätyttyä. Tämän vuoksi kyselyyn vastanneet eivät saaneet yhteystietojamme lisätietojen kysymistä varten, eivätkä he voineet kieltää jälkikäteen vastaustensa sisällyttämistä tutkimusaineistoon.

Vastaajat saivat kuitenkin tietoonsa nimemme, opiskelupaikkamme ja koulutusohjelmamme. He olisivat siis saaneet meihin tarvittaessa yhteyden esimerkiksi selvittämällä sähköpostiosoitteemme Tampereen ammattikorkeakoulun kautta. Vastaajien kannalta olisi kuitenkin ollut vaivattomampaa, jos yhteystietomme olisi kerrottu jo kyselykutsussa. Kerroimme kyselylomakkeen lopussa, että opinnäytetyömme on sen valmistuttua luettavissa verkkojulkaisuna Theseus-sivustolla. Opinnäytetyömme otsikko ei ollut aineistonkeruuvaiheessa vielä lopullinen, mutta vanhempien on mahdollista löytää opinnäytetyö luettavaksi hakemalla Theseus-sivustolta tekijöiden nimillä.

Luotettavuus

Luotettavuus eli validiteetti voi olla ulkoista tai sisäistä. Ulkoisella validiteetilla viitataan tutkimuksen yleistettävyyteen, kun taas sisäinen validiteetti tarkoittaa tutkimuksen omaa luotettavuutta. (Metsämuuronen 2006, 48.) Seuraavaksi perehdytään sisäiseen validiteettiin tässä opinnäytetyössä. Tässä opinnäytetyössä keskeisimmiksi laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteereiksi valikoituivat Laadullisen tutkimuksen käsikir-

jaan (2006, 202–204) pohjautuen tutkimusprosessin johdonmukaisuus, tutkimuksen aineistolähtöisyys sekä tutkimusprosessin monipuolinen reflektointi ja kuvaaminen.

Tutkimusprosessin johdonmukaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki tutkimuksen toteutuksen vaiheet liittyvät loogisesti toisiinsa aiheen valinnasta ja aineiston hankinnasta aina analyysi- ja raportointivaiheeseen asti (Metsämuuronen 2006, 202–204). Huomioimme luotettavuuden opinnäytetyön teoriaosuuden koostamisessa, aineistonkeruuvaiheessa, tuloksia analysoitaessa ja tulosten raportoinnissa. Valitsimme teoriaosan lähdekirjallisuudeksi relevantteja ja ajan tasalla olevia julkaisuja. Tavoitteenamme oli, ettei opinnäytetyössä olisi vanhentuneista lähteistä saatuja tietoja sen valmistuessa.

Opinnäytetyön aineistonkeruuvaiheen alussa luotettavuus pyrittiin varmistamaan välittämällä kyselykutsut päiväkodeille siten, että mukana oli päiväkoteja kaikilta viideltä Tampereen päivähoidon palvelualueelta. Kyselyyn osallistui jokaiselta alueelta vähintään kaksi päiväkotia, joten aineistoa saatiin eri kaupunginosista ja erityyppisiltä alueilta. Näin opinnäytetyön aineistoksi saatiin riittävän kattava otos varhaisen tuen toteutumisesta Tampereen alueella.

Yhtenä haasteena kerätyssä aineistossa oli vastausten epätasainen jakautuminen kyselyyn osallistuneiden päiväkotien välillä. Joistain päiväkodeista kyselyyn vastasi vain yksi tai kaksi vanhempaa, toisista taas 10–20 vanhempaa. Tästä huolimatta aineistoa tuli riittävästi opinnäytetyön laajuuteen nähden, sillä vastauksia saatiin yhteensä 70. Pyrimme saamaan kyselyyn tarpeeksi laajan vastaajajoukon, jotta vastauksista tehdyt päätelmät ja esitetyt tulokset olisivat luotettavia ja perusteltuja.

Rajasimme aiheen varhaiseen tukeen ja pyrimme saamaan tästä mahdollisimman laajan kuvan tarjoamalla osallistumismahdollisuutta kaikentyypisille päivähoidon piirissä oleville tamperelaisille perheille. Vanhemmalla tai perheellä ei tarvinnut olla kokemusta lastensuojelun palveluista tai sen asiakkuudesta vastatakseen kyselyyn. Saatekirjeessä korostettiin yhteistyötä päiväkodin ja kodin välillä, ei ehkäisevää lastensuojelua. Perheellä tai kyselyyn vastaavalla vanhemmalla ei siis tarvinnut olla erityisiä haasteita tai tuen tarpeita. Kyselyyn vastaajia ei rajattu esimerkiksi perheen tilanteen tai perheen käytössä olevien tukimuotojen perusteella.

Tällä vastaajien heterogeenisyydellä pyrittiin saamaan monipuolinen ja totuudenmukainen kuva päivähoidon asiakaslähtöisyydestä. Huomattavan suuri osa kyselyyn vastanneista oli kuitenkin taustatietojen mukaan korkeakoulutettuja, kahden vanhemman perheessä eläviä 30–39 -vuotiaita naisia. Tavoite vastaajien heterogeenisyydestä ei siis tältä osin toteutunut. Kyselyn vastaajiksi saattoi valikoitua käytetyn aineistonkeruumenetelmän vuoksi henkilöitä, joille kirjallinen ilmaisu on luonteva tapa tuoda näkemyksensä esille. Korkeakoulutettujen vastaajien suuri osuus voi johtua myös siitä, että varsin suuri osa Tampereella asuvista on suorittanut korkeakoulututkinnon.

Jos perheellä on esimerkiksi elämäntilanteesta johtuen puutteelliset voimavarat, vanhemmilla ei välttämättä ole kiinnostusta tai mahdollisuutta osallistua päiväkodin kautta välitettyyn kyselyyn. Lisäksi jotkut vanhemmat saattoivat jättää vastaamatta perheen vaikean tilanteen esilletulon tai perheen leimautumisen välttämiseksi. Tällöin heidän vastauksensa eivät tulleet osaksi analysoitavaa aineistoa. Tämän vuoksi opinnäytetyön tuloksissa saattoi jäädä näkymättä osa niistä mielipiteistä, joissa päivähoito ja sen tarjoama tuki nähdään negatiivisina.

Kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston analyysin ja tulosten raportoinnin tulee perustua kerättyyn aineistoon ja edetä sen ehdoilla (Metsämuuronen 2016, 202–204). Tässä opinnäytetyössä aineistolähtöisyyden periaate pyrittiin toteuttamaan siten, että tulokset raportoitiin ja raportointi jäsennettiin vastauksista muodostettuihin teemoihin pohjautuen. Pyrimme myös laatimaan kyselykysymykset siten, että ne eivät olisi johdattelevia tai vastausta liiaksi rajaavia, jotta vanhemmilla olisi mahdollisuus tuoda näkemyksiään esille vapaasti. Avoimiin kysymyksiin keskittymisen tavoitteena oli, etteivät valmiit vastausvaihtoehdot tai niiden suppeus rajoittaisi vastaajan omaa ilmaisua. Avoimet kysymykset myös tarjosivat vanhemmille mahdollisuuden tuoda vastauksissaan vapaasti esille uusia näkökulmia tai aiheita.

Aineiston analyysitavaksi valittiin aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Aineistolähtöisyyteen pyrittiin myös sisällyttämällä tutkimustuloksia käsittelevään lukuun suoria lainauksia kerätystä aineistosta. Tämä auttoi meitä tuomaan tuloksissa vahvemmin esille vanhempien oman äänen ja heidän näkemyksensä opinnäytetyössä käsitellyistä aiheista. Suorien lainausten avulla pystyimme myös perustelevaan aineiston pohjalta tehtyjä päätelmiä ja lisäämään sitä kautta tulosten luotettavuutta.

Reflektoinnissa ja tutkimusprosessin kuvauksessa on tärkeää, että kaikki tutkimuksen toteutukseen liittyvät valinnat perustellaan tutkimusta raportoidessa. Eri vaiheet ja tehdyt ratkaisut tulee kuvata siten, että lukijalle muodostuu selkeä käsitys tutkimusprosessin kulusta. (Metsämuuronen 2006, 202–204.) Opinnäytetyön luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä pyrittiin parantamaan dokumentoimalla ja raportoimalla tutkimuksen toteutusprosessi mahdollisimman tarkasti. Tämän tavoitteena oli myös parantaa tulosten siirrettävyyttä. Kerättyä aineistoa analysoitiin aineistolähtöisesti ja mahdollisimman objektiivisesti pitäytymällä vastaajien näkemyksissä ja välttämällä aineiston vääristymistä omien näkemystemme ja käsitystemme suuntaiseksi.

Raportointivaiheessa tuloksista pyrittiin kertomaan mahdollisimman puolueettomasti ja todenmukaisesti. Pyrimme siihen, ettemme antaisi omien ennako-odotustemme vaikuttaa tulosten raportoinnin objektiivisuuteen. Sisällytimme tulosten esittelyyn useita sitaatteja vanhempien vastauksista. Tämä paransi opinnäytetyön luotettavuutta, koska sitaattien kautta perusteltiin tuloksia ja niistä esitettyjä johtopäätöksiä.

Kirjoitetussa muodossa annetuissa vastauksissa haasteena olivat muutamat epäselvät kommentit, joiden tulkitseminen ei aina ollut yksiselitteistä. Joissain vastauksissa oli nähtävissä enemmän kuin yksi tulkintatapa. Näiden vastausten kohdalla pohdimme yhdessä, mitä vastaaja todennäköisimmin tarkoitti ja perustelimme muodostamamme tulkinnan. Tällöin myös monitulkintaiset vastaukset saatiin osaksi opinnäytetyön aineistoa ja tulosten kattavuus sekä luotettavuus pyrittiin varmistamaan.

6.2 Opinnäytetyön vaikutus ja jatkotutkimusehdotukset

Tämä opinnäytetyö tarjosi varhaisen tuen toteuttamisesta asiakkaan näkökulman laajemmin tutkitun työntekijän näkökulman rinnalle. Opinnäytetyön toteuttaminen laajensi tietopohjaamme lastensuojelun ehkäisevästä työstä ja päiväkodissa toteutettavasta varhaisesta tuesta. Vanhemmat kokivat päivähoidon pääasiallisiksi rooleiksi työnteon mahdollistamisen ja ikätovereiden seuran tarjoamisen lapsille. Varhaista tukea ei siis katsottu päivähoidon pääasialliseksi tehtäväksi, mutta toimiva kasvatuskumppanuus kuitenkin mahdollistaa perheen tukemisen myös hoitopäivän ulkopuolisissa asioissa. Vanhemmat kokivat, että esimerkiksi kasvatuksellisiin asioihin tarjottava tuki tuli päivähoidon pääasiallisten tehtävien rinnalla “kaupan päälle”.

Päiväkodin työntekijöiden kiire nousi vastauksissa vahvasti esille varhaista tukea estävänä tekijänä ja se näyttäytyi monin tavoin päiväkotilasten vanhemmille. Vastauksissa tuotiin esille konkreettisia esimerkkejä siitä, miten vanhemmat kokevat vuorovaikutuksen työntekijöiden kanssa esimerkiksi lapsen hakutilanteissa. Heidän kokemuksensa mukaan kuulluksi tuleminen ei aina toteutunut päiväkodin kiireisessä arjessa ja vaikeampien asioiden esille ottaminen ei siksi tuntunut luontevalta.

Haluamme omalta osaltamme tulevassa työssämme edistää sitä, että kiire ei olisi este vanhempien kuulluksi tulemiselle ja varhaisen tuen toteutumiseksi päiväkodissa. Olisi-kin hyvä pohtia, voisiko seuraavassa lakimuutoksessa pienentää päiväkotien ryhmäkojoja ja sitä kautta edistää päiväkodin tärkeimpien tehtävien toteutumista nykyistä paremmin. Päivähoidon rooli keskeisenä varhaisen tuen tarjoajana tulisi lisäksi tunnistaa aiempaa selkeämmin sekä yhteiskunnallisella että käytännön tasolla. Tätä kautta päivähoiton roolia varhaisen tuen tarjoajana on mahdollista vahvistaa.

Päivähoidon rooli ehkäisevän lastensuojelun toteuttajana vahvistuikin osaltaan vuoden 2016–17 lakimuutoksen myötä. Samanaikaisesti kunnille annettiin kuitenkin mahdollisuus rajata subjektiivista päivähoito-oikeutta ja kasvattaa päiväkotien ryhmäkokoja. Mietimme, miten päivähoiton aseman osana ehkäisevää lastensuojelua on käytännössä mahdollista voimistaa samalla kun muut kunnissa toteutettavat muutokset heikentävät tuen tarjoamisen edellytyksiä. Päivähoitoon liittyvät lakimuutokset näyttävät siis mielestämme johtavan tilanteeseen, jossa päivähoitossa tarjottavaa varhaista tukea on entistä vaikeampi toteuttaa.

Kyselyvastauksissa vanhemmat kuvasivat käytännönläheisten esimerkkien avulla tarpeitaan ja toiveitaan yhteistyölle päiväkodin työntekijöiden kanssa. Vanhempien kokemuksiin perehtyminen auttaa meitä huomioimaan opinnäytetyön kautta esiin nousseita asioita työelämään siirryttäessä. Vanhemmat toivat ilmi merkityksellisiä kokemuksia esimerkiksi vuorovaikutuksesta ja tuen tarjoamisesta päivähoitossa.

Vanhemmat toivoivat vastauksissaan, että päiväkodin työntekijät kertoisivat havaitsemistaan haasteista tai huolenaiheista mahdollisimman pian ja avoimesti. Toivomme, että vanhempien näkemysten esiintuominen madaltaa työntekijöiden kynnystä ottaa huoli puheeksi ja rohkaisee heitä aktiiviseen puuttumiseen. Tämän opinnäytetyön aineiston perusteella vanhemmat vaikuttivat haluavan, että työntekijät ottaisivat avoimesti esille

vaikeampiakin asioita. Niiden käsittelyyn kuitenkin kaivattiin erillistä kahdenkeskistä tilannetta, jotta perheen ongelmista ei tarvitsisi keskustella muiden vanhempien kuullen. Työntekijät voisivat huomioida tämän esimerkiksi tarjoamalla perheelle tarvittaessa mahdollisuutta erillisen keskusteluajan varaamiseen.

Vain pieni osa kyselyyn osallistuneista vanhemmista koki, että päiväkodin henkilöstön tulisi olla tietoisia perheen käytössä olevista palveluista. Kuitenkin hieman yli puolet vanhemmista ajatteli, että muihin palveluihin löytämiseen tulisi saada tarvittaessa apua päiväkodista. Tämä viestittänee sitä, että vanhemmat eivät kaipaakaan päiväkodilta nykyistä aktiivisempaa roolia palveluohjauksessa.

Mielestämme kunnan muista palveluista olisi kuitenkin hyvä tiedottaa laajemmin esimerkiksi päiväkodin ilmoitustaululla, jotta tietoa olisi saatavilla helposti ja matalalla kynnyksellä perhettä leimaamatta. Tällöin vanhemman olisi mahdollista saada tarvitsemansa tieto esimerkiksi vertaistukiryhmistä ilman, että tuen löytämiseksi tarvitsee erikseen lähestyä työntekijää. Silloin vanhemman ei tarvitse jakaa henkilökohtaisia asioitaan muille kuin itse valitsemilleen henkilöille.

Tämän opinnäytetyön yhtenä tavoitteena oli, että kyselykutsun vanhemmille välittäneet päiväkodit saisivat palautetta toiminnastaan. Vanhemmille tarjottiin kyselyn yhteydessä mahdollisuutta antaa palautetta oman lapsensa päiväkodin toiminnasta ja työntekijöistä. Kyselylomakkeen varsinaisen palauteosion lisäksi palautetta tuli ilmi myös muiden kysymysten yhteydessä. Nämä asiat sisällytettiin myös päiväkodeille toimitettavaan palautteeseen. Kyselyyn osallistuneille päiväkodeille välitettiin kooste juuri kyseisestä päiväkodista annetusta palautteesta siten, että yksittäinen vastaaja ei ollut tunnistettavissa.

Yksittäisistä päiväkodeista vastaajia oli hyvin vaihteleva määrä. Joistakin päiväkodeista kyselyyn osallistui vain pari vanhempaa, toisista taas parikymmentä. Vain muutaman vastaajan perusteella ei ole mahdollista tehdä luotettavia päätelmiä yksittäisen päiväkodin toiminnasta, mutta opinnäytetyön varsinaisena tavoitteena ei ollutkaan kartoittaa varhaisen tuen toteutumista yksittäisissä päiväkodeissa. Pyrkimyksenä oli saada kokonaiskuva varhaisen tuen toteutumisesta tamperelaisissa päiväkodeissa. Yksittäisten päiväkotien tilannetta kartoitetaan yksityiskohtaisemmin kunnallisilla päiväkotikohtaisilla asiakastyytyväisyyskyselyillä, joita tehdään Tampereella vuosittain.

Opinnäytetyön aineiston pohjalta meille heräsi alkuperäisten tutkimuskysymysten lisäksi myös uusia kysymyksiä, joihin ei tämän opinnäytetyön puitteissa saatu tarpeeksi kattavia vastauksia. Olisi mielenkiintoista kartoittaa esimerkiksi sitä, vaikuttaako päiväkodin ryhmäkokojen pienentäminen vanhempien kokemukseen työntekijöiltä saadun tuen riittävydestä perheen tilanteessa. Ryhmäkokojen pienentämisen seurauksena päiväkodin työntekijöiden kiire oletettavasti vähenisi, jolloin vanhempien kohtaamiseen ja perheiden tukemiseen saattaisi olla enemmän resursseja.

Tässä opinnäytetyössä selvitettiin, mitä tahoja vanhemmat mieluiten lähestyisivät tukea tarvitessaan. Lisäksi pohdimme opinnäytetyöprosessin aikana esimerkiksi sitä, johtaako henkilökohtaisen tukiverkoston puutteellisuus siihen, että perhe lähestyy haasteita kohdatessaan todennäköisemmin joitakin virallisia tahoja vai jääkö perhe tällöin vaille tarvitsemaansa tukea. Olisikin mielenkiintoista selvittää, miten vanhemmat kokevat oman tukiverkostonsa riittävyyden senhetkisessä elämäntilanteessaan ja miten kokemus tuen riittävydestä vaikuttaa palveluihin hakeutumiseen.

Lisäksi voisi olla tarpeen kartoittaa, missä tilanteessa ja millä kriteereillä jokin taho katsotaan sopivaksi tuen tarjoajaksi ja millainen kuva perheille välittyy esimerkiksi kunnan tarjoamista lapsi- ja perhepalveluista. Mietimme, miten palvelujen sisältöä tai saatavuutta tulisi muuttaa, jotta ne olisivat helpommin lähestyttäviä ja perheet kokisivat niiden olevan sopiva paikka tuen etsimiseen jo varhaisessa vaiheessa. Helposti saavutettavat matalan kynnyksen palvelut ehkäisevät osaltaan perheiden tilanteen pahenemista ja vaikeuksien ylisukupolvista jatkumista. Tämän vuoksi lapsiperheiden aseman ja palvelujen parantaminen olisi mielestämme pitkällä tähtäimellä myös yhteiskunnallisesti kannattavaa.

LÄHTEET

Eriksson, E. ja Arnkil, T. E. 2009. Huoli puheeksi: Opas varhaisista dialogeista. Stakes: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. [pdf-opas]. Luettu 14.4.2017. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90845/URN_ISBN_978-951-33-1792-8.pdf?sequence=1.

Halme, N. & Perälä, M-L. 2014. Lapsiperheiden huolet ja avunsaanti. Teoksessa Lapsiperheiden hyvinvointi. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

Huhtanen, K. 2004. Varhainen puuttuminen. Ennalta ehkäisevää ja korjaavaa toimintaa yhteiskunnan eri tasoilla. Teoksessa Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Jaakkola, H. N.d. Muutoksia sosiaaliluukulle. [www-sivu]. Luettu 25.2.2016. http://www.talentia.fi/lehti/lehden_jutut/tasta_puhutaan/muutoksia_sosiaaliluukulle.6938.blog?1264_a=comment&1264_m=6938. Talentia-lehti.

Kankkunen, S. 2015. Kasvatuskumppanuus vanhemmuuden varhaisena tukena päivähoitossa: Työntekijän näkökulma. Tampereen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Karikoski, H. & Tiilikka, A. 2012. Eheä kasvunpolku – haaste yhteistyölle. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Keronen, M. 2013. Asiakaslähtöisyys – Olennainen tekijä sosiaalihuollossa. [www-sivu]. Julkaistu 31.1.2013. Luettu 25.2.2016. <http://tesso.fi/artikkeli/asiakaslahtoisuus-olennainen-tekija-sosiaalihuollossa>.

Koivula, M. 2004. Vanhempien kokemuksia perhetyöstä päiväkodissa. Teoksessa Keskinen, S. ja Virjonen, H. (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Metsämuuronen, J. (toim.) 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp Ky.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. 812/2000. Helsinki. 22.9.2000. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Hankesuunnitelman luonnos. 2016. [www-sivu]. Julkaistu 11.1.2016. Luettu 25.9.2016. <http://stm.fi/lapsi-ja-perhepalvelut/kuvaus>.

Lastensuojelulaki 417/2007. Helsinki. 13.4.2007. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/2007041>

Latvala, E. & Vanhanen-Nuutinen, L. 2001. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: sisällönanalyysi. Teoksessa Janhonen, S. & Nikkonen, M. (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Juva: WSOY.

- Lehtosaari, N. ja Vimpari, H-M. 2012. Ehkäisevä lastensuojelu päivähoitossa. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Luettu 29.2.2016. <https://www.theseus.fi/handle/10024/50393>.
- Maxwell, J. 2012. Qualitative Research Design: An Interactive Approach. Kolmas painos. Kalifornia: SAGE.
- Perälä, M-L., Halme, N. & Kanste, O. 2014. Lapsiperheiden kokemus palvelujen saata- vuudesta ja tuen riittävydestä. Teoksessa Lapsiperheiden hyvinvointi. Helsinki: Ter- veyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Salmi, M., Mäkelä, J., Perälä, M-L. & Kestilä, L. 2012. Lapsi kasvaa kunnassa – Miten kunta voi tukea lasten hyvinvointia ja vähentää syrjäytymisen riskejä. [pdf- opas]. Julkaistu 1/2012. Luettu 25.2.2016. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90826/URN_ISBN_978-952-245-690-8.pdf?sequence=1.
- Silverman, D. 2010. Doing Qualitative Research. A Practical Handbook. Kolmas painos. Lontoo: SAGE
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Helsinki. 30.12. 2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>
- Sosiaalihuoltolaki – Soveltamisopas. [pdf-opas]. 2015. Päivitetty 7.12.2016. Luettu 14.2.2017. <http://stm.fi/documents/1271139/1352015/Sosiaalihuoltolain+soveltamisopas.pdf>.
- Tampereen kaupungin päivähoito. N.d. [www-sivu]. Luettu 2.12.2016. <http://www.tampere.fi/paivahoito-ja-koulutus/paivahoito.html>.
- Tapola-Tuohikumpu, S. 2005. Positiivisella diskriminaatiolla varhaista tukea. Helsingin kaupungin sosiaaliviraston Positiivisen diskriminaation hankekokonaisuuden (2001–2004) loppuraportti. SOCCAn ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja 3/2005. Helsingin kaupunki.
- Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Huolen vyöhykkeet. 2014. [www-sivu]. Luettu 13.4.2017. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/huolen-puheeksi-ottaminen/huolen-vyohykkeet.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Kasvatuskumppanuus. 2014. [www-sivu]. Luettu 13.12.2016. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/kasvatuskumppanuus.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. 2016. [www-sivu]. Luettu 14.4.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja>.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Törrönen, M. & Vornanen, R. 2004. Lastensuojelun ehkäisevä työ. Teoksessa Lastensuojelu tänään. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Valli, R. & Perkkilä, P. 2015. Nettikyselyt ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. (toim.) R. Valli ja J. Aaltola. Jyväskylä: PS-kustannus.

Varhainen tuki – Kohti hyviä käytäntöjä -opas. Varhaisen tuen ohjausryhmä 2007. Muistio 16.3.2007. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.

Varhaiskasvatuslaki 36/1973. Helsinki. 19.1.1973.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Oppaita 56. Toinen, tarkistettu painos. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes.

Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Väestöliitto. Lakitietoa asiakastyötä tekeväille. N.d. [www-sivu]. Luettu 14.2.2017.
http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/tietoa_parisuhdeammattilaisille/asiakastyon_lakitietoa/.

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake.

1 (5)

Hei!

Opinnäytetyömme tarkoitus on selvittää tamperelaisten vanhempien kokemuksia yhteistyöstä päiväkotien henkilökunnan kanssa. Pyrimme saamaan tietoa asiakaslähtöisyyden toteutumisesta päiväkodeissa ja työntekijöiden vanhemmille tarjoamasta tuesta. Kyselyn kautta teidän on myös mahdollista antaa nimettömänä palautetta oman päiväkotinne toiminnasta ja esittää halutessanne kehitysehdotuksia päiväkodin toimintaan.

Kyselyssä on 21 kysymystä ja aikaa vastaamiseen kuluu noin 15 minuuttia. Voitte seurata kyselyn etenemistä sivun oikeassa alareunassa olevasta palkista ja sivunumeroista. Vastatthän kysymyksiin mahdollisimman totuudenmukaisesti ja omien kokemustesi pohjalta. Monivalintakysymyksissä valitkaa se vaihtoehto, joka on lähimpänä omaa mielipidettänne.

Vastaamalla kyselyyn voitte halutessanne myös osallistua lahjakorttien arvontaan. Arvomme sähköpostiosoitteensa antaneiden vastaajien kesken kaksi 20 euron arvoista S-kaupan lahjakorttia.

Osa 1: Taustatiedot

Opinnäytetyössämme ei tule ilmi yksittäisten vastaajien henkilötietoja ja tutkimuksen tuloksista ei voi tunnistaa yksittäisen vastaajan antamia tietoja taustatietojen perusteella.

1. Vastaaja

- Vanhempi
- Muu lapsen huoltaja

Sukupuoli

- Mies
- Nainen
- Muu

2. Vastaajan ikä

3. Koulutustausta

- Peruskoulu
- Lukio
- Ammattikoulu
- Opistotason ammatillinen koulutus
- Alempi korkeakoulututkinto
- Ylempi korkeakoulututkinto
- Lisensiaatin tai tohtorin tutkinto
- Muu, mikä?

(jatkuu)

4. a) Elämäntilanne (voit valita useamman vaihtoehdon)

- Osa-aikatyö
- Kokopäivätyö
- Työtön
- Kotiäiti tai koti-isä
- Opiskelija
- Eläkkeellä
- Muu, mikä?

4. b) Perhetilanne

- Kahden vanhemman perhe
- Yksinhuoltajaperhe
- Muu, mikä?

5. Lapsen/lasten iät**6. Onko lapsenne/lastenne päiväkotia**

- Kunnallinen
- Yksityinen

7. Päiväkodin nimi**8. Kuinka kauan lapsenne on ollut/ovat olleet hoidossa tämänhetkisessä hoitopaikassa?***Osa 2: Päivähoidon merkitys ja tehtävät*

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Tarvitaan vanhempien ja työntekijöiden yhteistyötä, kasvatuskumppanuutta, jotta muodostuu lapsen kasvatuksen kannalta mielekäs kokonaisuus.

9. Mikä on päivähoiton merkitys teille ja perheellenne?**10. Millaisista lapsen arkeen vaikuttavista asioista päiväkodin työntekijöiden tulisi mielestänne olla tietoisia? (Voit valita 1-9 vaihtoehtoa)****Päiväkodin työntekijöiden olisi mielestämme hyvä tietää:****a) Lapsen liittyvät asiat**

- Hoitopäivän aikana päiväkodissa tapahtuvat asiat
- Vapaa-ajalla tapahtuvat lasta koskevat asiat
- Lapsen asuinympäristöön liittyvät asiat
- Lapsen kehitykseen liittyvät asiat
- Lapsen mahdolliset sairaudet tai diagnoosit (esim. ADHD, autismi)
- Kasvatukselliset haasteet kotona (esim. lapsi syö huonosti, lapsen nukuttaminen on vaikeaa)
- Muu, mikä?

Perustelkaa halutessanne vastaustanne

(jatkuu)

b) Vanhemmuuteen ja perheeseen liittyvät asiat

- Perhe- ja sukulaissuhteet
- Perheen keskinäinen vuorovaikutus
- Perheen käytössä olevat palvelut
- Perhettä kohdanneet haasteet (esimerkiksi työttömyys, läheisen kuolema)
- Vanhempien parisuhteen ongelmat
- Vanhempien ero
- Perheen taloudellinen tilanne
- Lähisuhdeväkivalta
- Vanhempien henkilökohtaiset haasteet (esimerkiksi jaksaminen, masennus, riippuvuus)
- Muu, mikä?

Perustelkaa halutessanne vastaustanne

11. Mitä asioita vanhempien tulisi mielestänne tietää lapsen päiväkotipäivästä?

- Lapsen perushoitoon liittyvät asiat (esim. syöminen, nukkuminen)
- Lapsen ystävyysuhteet ja leikkikaverit
- Mitä päiväkotipäivän aikana on tehty (askartelut, retket ym.)
- Lapsen kehitykseen liittyvät asiat
- Lapsen käyttäytyminen
- Muu, mikä?

12. Minkä asioiden suhteen yhteistyö perheenne ja päiväkodin välillä on sujunut hyvin/huonosti? Miksi? (esimerkiksi asioista tiedottaminen, lapsen päivästä kertominen, kiusaamiseen puuttuminen, lapsen kehityksen seuraaminen)*Osa 3: Päiväkodin työntekijöiden antama tuki*

Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa muiden palveluiden piiriin.

13. Miten olette kokeneet päiväkodin työntekijöiden toiminnan eri tilanteissa? (esimerkiksi käytännön asioista sopiminen, ongelmat lapsen käytöksessä, huolen herääminen)

- Pääasiallisesti myönteisenä
- Osittain myönteisenä
- Osittain negatiivisena
- Pääasiallisesti negatiivisena

Kertokaa halutessanne lisää

(jatkuu)

14. Koetteko saaneenne haluamiinne asioihin tarvittaessa tukea päiväkodin työntekijöiltä?

Saamani tuki on ollut...

- Riittävää
- Jokseenkin riittävää
- Jokseenkin riittämätöntä
- Riittämätöntä

Mihin asioihin olette saaneet tukea ja miten?

15. Millaisista aiheista ja milloin keskustellette päiväkodin työntekijöiden kanssa? Koetteko tulleenne kuulluksi?

16. Millaisia asioita olette ottaneet itse puheeksi päiväkodin työntekijän kanssa? Kuinka työntekijät ovat suhtautuneet asioiden esille ottamiseen?

17. Millaisia asioita toivoisitte päiväkodin työntekijän ottavan tarvittaessa puheeksi kanssanne?

Osa 4: Muut palvelut

18. Kenen kanssa/missä koette voivanne ottaa esille perheenne arjessa askarruttavia asioita?

- Päiväkodissa
- Neuvolassa
- Perheneuvolassa
- Sosiaalipalveluissa
- Seurakunnassa
- Sukulaisen kanssa
- Ystävän kanssa
- Muualla, missä?

Miksi juuri kyseinen henkilö tai palvelu?

19. Tulisiko mielestänne muihin palveluihin löytämiseen saada apua päiväkodista? Miten ja millaisissa tilanteissa?

Osa 5: Kehittäminen

20. Millä tavoin haluaisitte päiväkodin keräävän palautetta toiminnastaan?

- Paperinen palautelomake
- Sähköinen palautelomake
- Lapsen vienti- ja hakutilanteet
- Lapsen vasu-keskustelut
- Lapsen sähköinen reissuvihko
- Muu, mikä?

(jatkuu)

21. Mihin asioihin liittyen haluaisitte päiväkodin keräävän palautetta toiminnastaan?

22. Muuta palautetta päiväkodin työntekijöille (Vastaajan nimi ei tule ilmi päiväkodille)

23. Palautetta kyselyn tekijöille:

Osa 6: Yhteystiedot ja arvonta

Annettuja yhteystietoja käytetään vain palkintoarvontaan ja arvonnin voitoista tiedottamiseen. Yhteystietoja ei käytetä mainontatarkoituksiin, luovuteta kolmansille osapuolille tai tallenneta rekisteriin. Yhteystietojen antaminen on vapaaehtoista. Voittajille ilmoitetaan sähköpostitse vastausajan päätyttyä. Jos et halua osallistua arvontaan, paina "LATAA"-painiketta tallentaaksesi vastauksesi.

Yhteystiedot lahjakortin arvontaa varten:

Sähköpostiosoite:

Kiitos osallistumisesta!

Tallenna vastauksesi painamalla "LATAA"-painiketta. Halutessasi voit vielä muuttaa vastauksiasi "TAKAISIN"-painikkeen avulla.

Opinnäytetyömme nimi on "Varhainen tuki päiväkodeissa – tamperelaisten vanhempien kokemuksia". Halutessanne tutustua tutkimuksen tuloksiin, löydätte opinnäytetyön vapaasti luettavana osoitteesta <https://www.theseus.fi/> keväällä 2017.

Liite 2. Saatekirje vanhemmille.

Hei!

Olemme neljännen vuoden sosiaalian ja varhaiskasvatuksen opiskelijoita Tampereen ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä aiheesta: "Varhainen tuki päiväkodeissa – tamperelaisten vanhempien kokemuksia" ja toivomme, että vastaisitte kyselyymme. Kyselyyn vastaaminen kestää noin 15-20 minuuttia.

Opinnäytetyötämme varten olemme kiinnostuneita selvittämään teidän kokemuksianne yhteistyön sujumisesta päiväkodin kanssa. Teidän kokemuksenne ja mielipiteenne päiväkodissa olevan lapsen vanhempana ovat tärkeässä roolissa tamperelaisten hoitolaisten vanhempien näkökulman esille tuomisessa. Opinnäytetyömme avulla haluamme myös tarjota teille mahdollisuuden antaa palautetta päiväkodin toiminnasta. Kysely käsittelee muun muassa päiväkodin työntekijöiden toimintaa, päiväkodin merkitystä perheelle ja päiväkodin tarjoamaa tukea.

Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti siten, että tuloksista ei voida tunnistaa yksittäistä vastaajaa. Tuloksissa ei myöskään eritellä vastauksia yksittäisten päiväkotien mukaan. Jokainen vastaus on tärkeä ja arvokas sekä meidän opinnäytetyömme että Tampereen päiväkotien toiminnan kehittämisen kannalta. Kyselyyn vastaajien kesken arvotaan kaksi 20 euron arvoista S-ryhmän lahjakorttia. Voitte vastata kyselyyn seuraavassa osoitteessa: <http://tinyurl.com/paivakotikysely>. Kysely on avoinna 15. marraskuuta saakka.

Ystävällisin terveisin,
Tuuli Pietilä ja Niina Niemelä

Liite 3. Saatekirje yhteistyöpäiväkodeille.

Hei!

Olemme Tampereen ammattikorkeakoulun neljännen vuoden sosionomiopiskelijoita ja teemme opinnäytetyötä aiheesta "Varhainen tuki päiväkodeissa – tamperelaisten vanhempien kokemuksia". Viestin liitteenä on tutkimussuunnitelma, josta käy ilmi opinnäytetyömme kannalta keskeiset asiat. Tarkoituksenamme on selvittää vanhempien kokemuksia varhaisen tuen toteutumisesta päiväkodeissa ja heidän näkemyksiään päiväkodin roolista tuen tarjoajana. Kyselyn avulla päiväkodit saavat myös palautetta vanhemmilta toimintatapojensa onnistuneisuudesta sekä kehittämistarpeista ja tarjoamansa tuen riittävydestä. Pyrimme saamaan vastaajia kyselyyn tamperelaisten päiväkotien kautta ja ajattelimme, että X päiväkoti voisi olla yksi näistä päiväkodeista.

Olisiko meidän mahdollista tiedottaa hoitolasten vanhempia tekemästämme sähköisestä kyselystä teidän kauttanne? Ilmoituksen ja linkin kyselyyn voisi laittaa esimerkiksi sähköiseen reissuvihkoon/sähköpostilistalle. Ajattelimme myös itse tuoda kyselykutsuja lasten lokeroihin, jos tämä sopii teille. Tutkimukseen osallistuminen vaatisi siis teiltä vain viestin välittämistä vanhemmille.

Ystävällisin terveisin,
Niina Niemelä ja Tuuli Pietilä